

З ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Валерій Шевчук

ПРО ПАНЕГІРИК І. ОРНОВСЬКОГО «СКАРБНИЦЯ ДОРОГОГО КАМІННЯ», ПРИСВЯЧЕНИЙ І. ОБІДОВСЬКОМУ

У № 6 «Сіверянського літопису» за 2007 р. при публікації поеми І. Орновського «Муза Роксоланська», присвяченої гетьману І. Мазепі, було вміщено нашу розвідку про цього видатного поета та його творчість. Тут же зупинимося на аналізі іншої панегіричної поеми цього автора, присвяченої небожеві гетьмана І. Мазепи, яка постала ще в тій порі, коли той навчався в Київській академії.

Твір вийшов окремим виданням у Чернігові, коли героєві прославляння було 23 роки / народився 1670 р./ Потім він стане ніжинським полковником і загине у зовсім молодому віці – тридцятидворічним у 1701 р., в боях Північної війни. У 1698 р. цьому-таки блискучому юнакові напише так само панегіричну поему «Гіппомен Сармацький» Пилип Орлик, присвятивши її актові одруження героя з Ганною Кочубеївною, старшою дочкою генерального писаря Василя Кочубея, звісного доносителя на І. Мазепу, - шлюб же був замислений як політичний з боку гетьмана з метою локалізувати протиставність В. Кочубея до І. Мазепи, адже перший був поставлений царем як таємний доглядач його дій, тобто служив російським агентом.

Чому ж приділено стільки уваги поетами І. Обідовському? Причин було кілька. Перша та, що І. Обідовський був не просто небожем гетьмана, а його бачили, що проходить уже натяком у «Скарбниці дорогого каміння», наступником І. Мазепи на козацькому гетьманстві – був десь на тому місці, що його посідав за Б. Хмельницького його син Тиміш. Друга ж причина була та /це виразно проходить у «Гіппомені Сармацькому» П. Орлика/, що І. Обідовський і сам віршував, на жаль, його творчість до нас не дійшла/ і зібрав довкола себе гроно поетів: крім І. Орновського, ще П. Орлика, С. Яворського, П. Армашенка, які витворили в українській літературі особливе явище барокового класицизму, а в жанровому визначенні – творили *панегіричні симфонії*: сам же стиль називався *символічною адумбрацією* /адумбрація – начерк, контур, ескіз, дослід/ - ці термінологічні визначення і знаходимо в згаданому панегірику П. Орлика/ Орлик П. Вибрані твори . – К. 2006. – С. 571 та 580/. І хоча в І. Орновського цих термінів ще нема, але саме такого типу поеми почали творити чи не перші С. Яворський та І. Орновський. Так, поеми С. Яворського «Геркулес після Атланта» та «Луна голосу, що волає в пустелі» були написані ще в 80-х рр., перша – 1685-го, друга - 1699-го, причому, коли перша була панегіриком В. Ясинському, то друга – І. Мазепі. Загалом сказати б, що ця група і складала явище Мазепіянського Атенею, графічний

образ якого подано в «Гіппомені Сармацькому», де зображено гори Гелікон та Парнас – Гелікон увінчаний гербом І. Мазепи, а в підніжжі гір І. Обідовський із дружиною доглядають сад – топос саду поширений у бароковій символіці як образ науки та мистецтв /Орлик П. Вибрані твори. – С. 542. Див. про це ширше: Шевчук В. Просвічений володар. – К., 2006. – розділ «Мазепіянський Атеней» – С. 255-306/.

Поема І. Орновського «Скарбниця дорогого каміння» – класичний зразок панегіричної симфонії адумбрацією, тобто побудована на системі античних прикладів із використанням багатьох образів давньогрецької та римської мітології, через що сприймання її сучасним читачем, який не має класичної освіти, не може бути легким навіть при наявному коментарному словнику. З другого боку, поема наскрізь барокова, побудована на системі концептних закладів, що й стають осередками оповіді.

Перший такий концепт покладено в назві: *скарбниця дорогого каміння* – це шляхетський рід, представники якого – коштовні камені; йдеться, власне, про з'єднані в І. Обідовському роди Мазепів та Обідовських. Але про самі роди тут лише згадується, навіть без такої розмитої генеалогії, як це бачимо в «Музі Роксоланській», та й узагалі: життєвої конкретики в «Скарбниці дорогого каміння», можна сказати, небагато, але є конкретика мислительна, яку ще треба й розгадати. Загалом, головний задум поеми – в системі напучень майбутньому володареві, а тепер ще студентові Київської академії, котрий уже носив здобуте дядьком, тобто І. Мазепою, московське звання стольника. І. Обідовський тоді навчався в класі філософії, був там і аудитором, тобто помічником професора, і старшим над студентами. Тим-то герой поеми й називається коштовним каменем, який «спустився у діл світу цього» з «вищих гір Сіону»; Сіон, як знаємо, – гора в Єрусалимі, а в символіці українських мислителів та поетів визначав з'єднання українців у християнстві чи в системі витвореної на цій основі українцями культури /т. зв. Руський Сіон чи й Київський Сіон, або Зона/. Тому родовим християнським патроном І. Обідовського називається святий Іван, але не вказується, чи це Іван Хреститель /Предтеча/, чи Іван Богослов, чи якийсь інший святий – їх був ряд. Але подальша епіграфічна цитата називає Івана Богослова. Загалом епіграфів два: з «Об'явлення» Івана Богослова та з Овідія, із «Метаморфоз», отож маємо переростання концепту Скарбниці в концепт Палацу, який і стає образом згаданих великопанських родин.

Поема починається прозовою вступною частиною «Протазисом», зверненою до героя оспівування. Вона пишнотлива, переплетена бароково-класицистською символікою, але в суті своїй не бомбастична, бо поет указує своєму герою на тимчасовість слави й світу, колесо якого котиться вперед /через численні падіння/; зрештою, на все створене в світі чекає старість, тобто руйнування та забуття /«в смертельному затопилося піску»/, і всі спроби утримання слави якогось імені – «слабкий то вічності захист». І кладеться немилостиво: «Несподівано падають ті, що були сильними», бо «смерть приходить також і скелям, і іменам», отже, все покриває руїна. Пізніше І. Орновський напише шедеврального вірша на цю тему, вмістивши в книгу «Багатий сад» /К., 1705/. Отож справжньої вартості нема ні в золоті, ні в переможних війнах, ні в покритих кров'ю скарбах – усе це «розбиття внівеч оберне». Тим-то «нема ніде повного щастя». Як бачимо, дивоглядний оцей застережний песимістичний тон для панегіриста. Що ж тому протиставляється? Річ проста: Цнота, тобто моральна чистота, яка й зветься матір'ю слави – думка підкріплюється промовистою цитатою з К. Цельтеса. Але є одна річ, вістить поет, яка може протиставитися руйнівній силі небуття, – це витворення в часі добротворної слави роду, що її відбито в клейнодах: отож скільки постає Колосів у світі, стільки рід народжує Атлантів, що «двигают на собі живу славу». І тут упершуроч висувається український Алцід /Геракл/ - Іван Мазепа і його шляхетні попередники, про яких мову поет вів у «Музі Роксоланській». Саме в них діяла цнота, а їхня героїчна праця, як і русичів узагалі в Малій Росії, давала багату

«вольності нагороду», передусім у змаганні із бусурманами. Отож герб роду Мазеп /«хриstopодібний Колос»/ своєю загибеллю при обороні рідної землі підіймається ще вище – виняткового інтересу думка, бо поет ніби прозорлив у майбутнє. По тому подається апологія Мудрості, а ще й так оригінально, що захищуємо її: «Усе належить богам, але мудрі – друзі богів, у друзів усе спільне, отже, все належить мудрим». Отож у домі Мазепи не лише Марс «зводить бойові шики», але й богиня Паллада веде свій загіт. Тим-то поет закликає І. Обідовського йти слідами Мазепи – і це допоможе йому «принести свого Орла /Орел був гербом Обідовських/, своє ім'я у безсмертний Палац слави». При цьому герой прирівнюється до Енея, дядьком по матері якого був Гектор. Постулат багатозначний, адже основна мета Енея була відбудувати свою державу після загибелі Трої. Але щоб досягти цього, треба «невсипущої праці», а ще й оспівування пером поета, бо «не ославлені пером цноти мало різняться від загребаної в смертельний попіл слави». Отож роль поета І. Орновський ставить високо, хоч сам, як вважає, має мале ім'я у світі: «Під малим, але моїм, ім'ям сама уміла слави чеснота».

Я навмисне докладно зупинився над аналізом «Протазису», бо він свідчить, що при панегіричній заданості поет залишається вільномислячою людиною. Його завдання: не похвальна бомбастика, а серйозний розмисел.

Перша частина панегіричної симфонії подає, як зазначає автор, «абрис /контур/ світлого Палаца» роду Обідовських; але для того, щоб могти його побачити, поет має пережити «піднесення», адже в час, коли писалася поема, «вік Залізний повсюди розсіює рани» і «Яга біла смерті по світі гуляє». Отож чи є тут місце музам?

*Бо де сльози з їдкою з'являються диму,
Чи ж ти будеш, як пташка, співати у риму?*

Поет повний сумнівів, адже «думка людська здурити сама себе зможе». Сам І. Орновський після написання в 1688 р. «Музи Роксоланської» віршувати перестав: «Я обходив був Феба», але саме тому, що огинав Гелікон, прийшов знову до нього /Гелікон оминувши, я став в Геліконі»/ завдяки І. Обідовському. Для історика літератури цей факт має значення, бо непрямо вістить, що І. Обідовський на той час толерував поетів, можливо, зібравши їх біля себе в гурток, отож хоч поет «мав думку покинуть Парнаські вершини», навіть зарікся віршувати /«Вічності образ /поетичне мистецтво. - **В. Ш.**/ з плюща гарно звитий, з голови хотів здерти і вже не носити» – війни, які тоді точилися, не давали поету натхнення, бо «Залізні літа як Вулкан вилле в кузні, то змовкне пііта»/, але якось заснув і вві сні зрозумів, що «перо дрімать не має, як слава б'є в скроні». І тут проходить алегорична думка, що І. Обідовський – це «Тасканій другий», тобто син Енея, а герой оспівування і сам займався поетичним мистецтвом: «Коштовне взяв каміння з Кастильського струму», а Кастильський струмок, як знаємо, витікав із Парнасу і давав поетам натхнення. Алегоричність же пасажу виходить із того, що Еней був провідником троян, а трояни поетично уподібнювалися до українців, як і Троя до України. /Дивись про це докладно в моєму «Мисленному дереві». – К. 1989. Розділ «Де була Троя». – С. 15 – 42/. І тут подається уславлення поетичного мистецтва та його особливе значення у світі:

*Богинь хто геліконських пізнав був забави,
А словові не служать – в нікчемнім спочиві,
В порожнюванні, слава не буде зичлива.*

Отож у сні – таки й почув заклика повернутися до поезії, бо
*Хоч музи збройно в світі віків не рушають,
Пером однак у вічність таки долітають.*

Ці звідомлення для нас значимі, бо напевне є автобіографічні, а ми так мало про поета знаємо.

Він пробудився, але знову заснув і в цьому стані й відбув своє «Піднесення», бачачи візії античного минулого, а ще небесних структур. Зрештою, залетів на Гелікон, де його зустрів сам Аполлон, який назвав І. Орновського слугою «Роського

Парнасу» й гостро йому виказав за зневаження поетичного мистецтва.

Місце також цікаве, бо ставить постулат *Роського Парнасу*, до якого й належав І. Орновський, дарма що поему написано польською мовою з латинськими вкрапленнями. Польська мова в той час використовувалася як одна з літературних українських, а наша література творилася, принаймні, на п'ятьох: крім польської, латинської, словенської / слов'янської/, книжною та народною українською. Зрештою, розуміння поезії в поета особливе. Аполлон йому ніби провістив:

*Бо як будеш у віршах когось прославляти,
Будеш славу не меншу й собі заживати, -*

тобто поезія бачиться як панегірична, хоч і на той час були потужні поети, які панегіриків не писали. Отут-то богиня мудрості Паллада й наказала поету намалювати на щиті Палац Обідовських - Мазеп. Цей Палац описано пишними фарбами, бо нічого, «що не вглядне», в ньому не було. Але Палац не лише блискотів, а супроти нього текла «темна заздрість» – алюзія на численні доноси й ворожі підступи супроти І. Мазепи. Цьому присвячується цілий пасаж, в якому поет твердить:

*Ще жодну так щасну щасливість не знали,
На котру Заздрість громом своїм не кидала.*

Сам опис палацу житейської конкретики не має – це вишуканий зразок символічної адумбрації, одна з вершин барокового класицизму з його блискучим, але абстрагованим висловом. Що ж до оминання життєвої конкретики, в поета є цікаве зауваження. На одній із двох колон біля входу до Палацу зображено Гарпократа – бога мовчання, що свідчило: малим людям / а поет за такого себе вважав / «ліпш мовчати про панські справи, аніж-бо неумілим сягати тої слави пером». На другій колоні зображено Цноту «на гострім терні, ще й босу в доважку». До цієї мови поет додав означку, назвавши таку поетику «літературним орнаментом», блискучий зразок якого й подає.

Розмисел про Цноту продовжується й цікаво: Цнота не є цільним поняттям:

*...Ще жоден не з'явився у світі,
Аби не доторкнулось цнот здобутих сміття
Бридких учинків. Де ж бо цнота крісло має,
Там близько і не цнота поруч засідає, -*

сміливо, як для панегіриста, сказано. Отже, має цнота роду Обідовського і «сміття» бридких учинків. Загалом же, думка поета вишукано дуалістична:

*Та як вогонь без диму звестися не може,
Без вчинків злих і цнотам не простелиш ложа, -*

тим-то світ при своїх постаннях та падіннях грає «дивну виставу». Тож:

*Що тисячами років людська чинить праця,
В одному марс моменті залізом попра це.*

Друга частина панегіричної симфонії має назву «Голос Аполлонової лютні, в Палаці слави чутний». Отже, Палац, таким «літературним орнаментом» описаний, здобув конкретнішу назву: «Палац слави», можна додати до нього: «роду Обідовських». Тут осмислюється поняття «слава» і «щастя» / в Музі Роксоланській» це було також, але там щастя бачилося в образі Фортуни/. Тут же віститься, що щастя в багатстві нема, натомість воно бачиться в шляхетному поступуванні у світі, тобто в добротворенні. Золото, традиційно до української поезії тих часів, прирівнюється до болота, Фортуна ж дає привілея тим, що виходять із славетних родів, ото ж шляхетність бачиться там, де є слава; хто заяснів світу, той і славний, а знатні беруть причину до слави з пелюшок, бо «у щасті тому легше, із знатного хто роду», а ще щастя уподібнюється до королеви. Спокревлення ж високих домів теж подає привід до слави. Геральдично Обідовські з'єднали герби Курч, Мазепин Сас, Ключ та Коршак. Здавалося б, тут І. Орновський виступає підхлібним звеличувальником шляхти, але в наступному пасажі кладе філософічну рефлексію, яка це заперечує, називаючи попередню мову «помилковою істиною». І це тому, бо світ не має сталості, а «забавна переміна нудьгу розбиває». Отож і

дивани кращі з різнобарвних ниток / дивани тут – килими, якими прикривалися
ложа, / і зміноткання, бо «не може однофарбний бути образ значимий». Отже:

*Де квітів є зодлива в доборі незгода,
Там лоба очам людським буває догода.*

Що значить цей пасаж? А тільки те, що в суспільстві не тільки шляхетство і
люди високих родів здобувають і славу, і щастя.

Отож Феб наладовує свою лютню «на нові пісні».

Так вишукано поет переходить до наступного розділу: «Вік наукотравний», у
якому продовжується мова про цноти, які не мусять приховуватися, а виходити
на сонце. Відповідно:

*Не той славний є, хто про хвальну чує цноту,
А котрий неоспаний, звик вести роботу, -*

а без переборення труднощів ніхто «до слави не полине».

Цноти мають бути не фальшиві, а справжні, відповідно й Мудрість
закривається, коли «в землі скарб, сонце в хмарі». Якщо ж розмисел блудить, не
стане «честі хвала». Що ж до Обідовського, клейноти його дому не згасли «в
вітчизняній оздобі», тобто служать Вітчизні, отже, Україні, і в цьому ведуть «твого
роду чесноти». Зрештою, юнака послано навчатися не куди інде, а в Київську
академію. Він тут не став богохвальцем, тобто не пішов у духовенство, а «в багатому
промінні везли його Пегасові цуги» - / цуги – це запряги/ - знову маємо вказівку,
що герой опису займався віршотворенням, про що, так само образно, вістив і
П. Орлик у «Гіппомені Сармацькому». Цю думку підкріплюють і подальші рядки:
куди його везуть «Пегасові цуги»? А туди,

*Де скеля жива гойні струмки викидає
І умислом де спраглим напої зливає,
І де Могилянський
Є кошт, прибутки панські
У струм пушшовий входять.*

Символіка досить прозора: «скеля жива» – Петро / Могила/, що й створив
своїм коштом Київську академію /Гелікон і Парнас/, струмки з яких дають поетичне
натхнення. Отож «на труднім Руськім /українським/ Геліконі Обідовський і
проводить свої юні літа; так він здобуває мудрість поезії та риторики, яку

*Феб знає віршотворний
І Туллій невиборний, -*

називаються класи поезики та риторики. Цікаво, що І. Орновський заперечує
іноземну освіту у Франції /Гаррони/ та В Італії /Секвани/, навіть у Сорбоні.
Отож:

*Тобі замість Сорбони
Парнас Руський виборний,
За Евроти Дніпро стане, -*

де Евроти – край східних вітрів.

Отож перо Обідовського «Дніпрову просту бере воду», але це славі не шкодить,
бо «до берега вічності близить». Що тут маємо? Визначення національної
самодостатності української літератури. Проходить ще одне означення:
«роксоланські народи» – у множині, отже, розрізняються народи східного
слов'янства, хоч загалом топонім Роксоланія, роксоланський використовувався, як
правило, лише як синонім Україна, український. Очевидно, тут відбито офіційну
практику, що Руссю, ба й Росією, почали називати вже й Московію. Відтак римо-
католицька культура та література протиставляються тій, яка творилася «в князів
руських в дідизні», тобто в Києві. Ось ці цікаві слова:

*Комуś нехай Тибр пасмом гіпокренським пінить.
Хай Ватикан у мудрий себе Парнас мінить,
Паллас твої в'є скроні
В віщі на Геліконі
В князів руських в дідизні.*

Символічно-таки говориться про філософію, зокрема Аристотеля, яку вивчають у Києві, саме ж стольне місто України прирівнюється до Атен, що визначало культурний осередок.

Як бачимо, в поемі з'являється конкретика, правда, вбрана у вигадливі барокові шати; виправдання ж такої поетики І. Орновський бачить у тому, що й Аполлон «бував у справах дивний» і «темнив слова».

По тому подано «Прогностик великої надії», що його проголошує Обідовському Аполлон. На історичних античних прикладах віститься, що призначення героїв видно вже з дитячих літ:

Відтак літ перших   *ясніють, як зорі,*
Подальший з того   *вік буде в дозорі*
Світить...

Це стосується й Обідовського. Поет устами Аполлона добачає його славне майбутнє, попереджаючи: «Не хоче хто слави, в неоглядну впадає пиляву».

Тобі належить   *об царські трони*
Отертись, котрі збагачені вповні,
Твої клейноти   *виказують ясно,*
Що глянець тої   *ваги не погасне.*

Що це значить? Як на мене, тільки те, що І. Обідовський має стати повноцінним володарем свого краю. Коли так, то це дерзновенна думка. Можливо, також, що тут проголошується: герой оспівування має стати наступником І. Мазепи в підлеглості московських царів. Але це річ, вістить поет, дуже й дуже не проста, бо «хто в верхах, не далекий від удару блискавки»: можна стати і Крезом / дуже багатим/ і бідарем, але ліпше не мати, ніж утрачати. Зрештою, «багатство більш звикає сум лити, аніж убогство» і «в багатств великих страхи є навислі». Та й щасливому нелегко, бо «як сонце, відтак, і заходить». Але такі небезпеки І. Обідовському не страшні, бо він має вуйка Івана Мазепу, праця якого, а ще й цнот самого юнака:

Щоб відчинився   *царів поріг злотий,*
Куди, як звично, вести зможеш кроки.

І знову маємо двозначність: або Обідовський має стати володарем, відчинивши собі «поріг злотий»: або ж стане гетьманом при московських царях. Але марно уганятися за щастям не варто, бо

Де йдеш криваво   *відкритим серцем,*
Нещадно точить меча там мордерця, -

тобто коли повстанеш, тебе можуть знищити. Саме тому студентові належить здобути перемогу «у змаганні на Мудрості полі». Відзначення ж московськими царями Орновського чином стольника, дає змогу юнакові утвердитися. І тут кладуться виказисті рядки:

Не ти шукав це, воно тебе радше,
Цнота так явить себе пильно завше.

Але поет закликає не вірити в таке щастя, бо «фортуна вірна нігди не бувала», тож легко може зірвать злотні пруги у лямках /виділення моє. – **В. Ш.**/, як їх у позику вклала». Отже, стольництво бачиться лишень як позика.

І тут подано промовисте:

Чуже – не власне, вона /Фортуна. – В.Ш./ розкриває:
З одного здерши, в те інших вдягає.

Цнота ж не повинна бажати підтримки чужого бажання, бо це принесе скорботу, отож:

Не май нічого, цноті май багатство,
Без цноти мати дарма – це жебрацтво.

Дивовижна позиція. Головне – честь, а оті позики в чужих – жебрацтво. Отож не треба шукати в кольхів, тобто бозна-де, Золотого руна і бути подібним до хтивого Язона, аргонавта, що його шукав, а лише плекати цноту, тоді й царський Орел візьме в опіку під власні крила, і не варто шукати помочі Медеї чи Альціда / нагадаємо, що Альцід – це Мазепа/.

І знову двозначність: царський Орел – це двоголовий герб Московії.

Але Орел – герб самого І. Обідовського /одноголовий/, походження якого також великокнязівське, отже, царське.

На цій мові Аполлон зірвав струни, «можливо, навмисно», тим-то поет припинив і власний спів /«Співати... також не старався, пізнати справи старших, будь щирим з виказу»/.

Отакий «Прогностик». Вишуканий, заплетений, побудований на грі двозначностями, в натяковій поетиці, адже вістив про небезпечні речі.

Наступна частина: «Канцон Аполлонової лютні», тобто пісня з музичним супроводом. Концепти тут: гонор, слава, пам'ятна справа. Сам по собі, декларує поет, гонор «лягає в попіл», без мудрості /«Креанта праці»/ гасне, як свіча; це гора, яку можна сховати в низькому долі:

Цюта-бо гонор не раз посідає,

Бо дбає гонор про славу,

Слава про пам'ятну справу.

Справ гідність Клію / муза історії/ мудра у вічність складає.

Титули й гонори існують для того в І. Обідовського, щоб довічно ростити славу І. Мазепи, але «стрілка – цей світ – невеличка». Зрештою все зникає, адже «життя до смерті близька є границя». Головне ж – шанувати дорого Цюти й честь, а ще шляхетні справи, що переходять «віків реєстри». Хто в неславі, той ніби й не жив, тим-то «достойним людям душа – друга справа»; загалом же, «корисна праця марніти не стане». Говориться і про «підданство невільне», і про те, коли прихильність буває зі страху. «Перун у серці буде, розбій у гвалті покриє гонори». Здавалося б, ідеться про підданство, в яке втягувалася Україна, але далі йде строфа про те, що І. Орновський зі своїм орлиним пір'ям улетів у двір Йовишів /Зевсів/ російських *воскрешатись* і «приник притульно, де царський трон злотий». Що це значить? А те, що герой оспівування покинув Польську державу, в якій його рід занепадав, там він і народився, і перейшов у Московську, де його рід воскрешав княжу достойність, (Можемо говорити так, бо цей мотив виразніше розроблено, навіть підкріплено гравюрою, в «Гіппомені Сармацькому» П. Орлика), щоб жити в Гетьманщині, отже, він з'єднав свою долю із І. Мазепою, що правив під протекцією московського царя: «Іван – це ласки знесли, Петро /цар. – **В.Ш.**/ - в небо скали». По тому йде досить загадковий пасаж про Андромеду, яку звільнив Персей, а Персей ототожнювався з Іваном / не роз'яснюється: чи з Мазепою, чи з Обідовським/, очевидно, з другим. Сам І. Орновський, маючи славу з його гербового каміння, крильно злітає у світ послом слави, ніби Андромеда, тож і єднає із славою героя своєї оповіді.

І тут поет бачить дивовижне видиво, яке захитало Палац, що його він оспівує:

Земля тоді здригнулась, порушились стіни,

А Дім аж затрусився раптово в тремтінні, -

приходило до Палацу слави «якесь страховидло», опис якого подано експресивно: без рук, без ніг, кісток, величезне, з безліччю очей, має багато крил, замість ніг – вітри, слова страховидла – як клубені тьми, що промовляють тисячезико. Такий дивоглядний образ поет надав Славі, яка оповіла про трагедію Антонія та Клеопатри, розбитих імператором Августом. Можна гадати, що ця символічна адумбрація визначає Руїну в Україні в II пол. XVII ст.: Клеопатра тут – Україна, Антоній – чи Польща, чи Туреччина, з якою вступив у союз П. Дорошенко, а Польща тоді після Андрусівського договору позірно володіла Правобережжям; Август-Московія. Звідси розвивається концепт «п'яної волі», яка згубила не тільки Клеопатру та Антонія, але й інших античних героїв – подаються приклади. Тим-то «це свідчить: царства гинуть у тоні Фалерну» / у вині/ отож питається: з цієї біди «чи потопленням Троя / в поетичній символіці – Україна/ одна лише стане?» Але Слава, нагадуючи ці біди, милостиво дивиться на «доми цього Двору», тобто Мазеп та Обідовських, прирікаючи їм «часи ласкаві», бо не бажає мати спустошеним Палац, адже «добрість є матір Слави» – тут відбито ті надії, які

українці, а з-поміж них Орновський, покладали на гетьмана І. Мазепу як свого володаря. Сам же поет передусім покладається на Бога. Палац же Обідовських покладено «на злуку» / не сказано кого з чим/, це він – золотоносна ріка, скарбниця цнот і стражниця честі Обідовських, тобто саме Обідовському кладеться місія продовжити чин до воскресіння України І. Мазепи.

Завершується твір Апострофою /тобто риторичним зверненням автора/. Свою поему він бачить, як плавання в морі без весла чи як політ без крил. Цікаво, що твір уподібнюється до Лабіринта. В поезиці Лабіринтом називався художній твір із заплутаним змістом /згадати б «Лабіринт»Т. Євлевича/, але заходить сюди поет без Тезея, який той Лабіринт і страховищ у ньому подолав. Отже, написав твір поет «без вождя свого», а без вождя буває «нелад у речах». Але поетове серце затаїло ширість, і його текст іде від ясного серця, від такого серця він і прославляє І. Обідовського, бажаючи йому добра, щоб щастя його героя не було хибне і щоб він творив «ділну справу», де «у гнізді Слава». Бажає щастя й собі під покровом Орла Обідовських зі своєю музою Талією.

Іван Орновський

ДОРОГОГО КАМІННЯ СКАРБНИЦЯ

На виставлення золотосвітного Палацу вельможній славі вельможного його милості пана, п[ана] Івана з Обідова ОБІДОВСЬКОГО, їхнього царського пресвітлого маєстату стольника, protur^e в Колегіумі Києво-Могилянським філософії авдитора для покладення в ньому вельми цінних багатого маєтку талантів.

Через Івана Орновського, найнижчого слугу, при вичисленні видатної похвали пером гербового Орла описана року, в яким з вищих гір Сіону – вічного коштовний камінь спустився на діл світу цього, 1693 року. В друкарні монастиря Троїцького Іллінського Чернігівського.

НА БАГАТИЙ ГЕРБОВОГО КЛЕЙНОТУ ПРЕЗЕНТ
ДОМУ ЇХНІХ МИЛОСТЕЙ П [АНІВ]. ПАНІВ ОБІДОВСЬКИХ
Бажаєш знати, як дім Обідовських цінять,

Дивись на діаманти, коштовне каміння.

А про високість хвальну питатись не треба,

Орлом-бо вилітає під самії неба.

Щита-бо, що поклався, яка є причина?

Тут, знати. Ахілес був – і це но новина**.

ЦІНА ДОРОГОГО КАМІННЯ

пером високолітним вітчизняного Орла описано, а присолено прихильно святим Іваном, родовим патроном вельможного його милості пана Івана з Обідова Обідовського.

«Його мур був збудований з яспису,
А місто було – щире золото, подібне до чистого скла.
Підвалини миру міського прикрашені були
всіляким дорогоцінним камінням»

Іван. Об'явлення, XXI, /18 -19/.

---

* Вивищеного /лат./

** Після цього подано алегоричного малюнка: герб Обідовських, святий Іван, мусульманське місто, гора, на ній гніздо, з якого готуються злетіти Орел з орлятами, знаки Зодіака.

«Сонця палац осяйний, на колони високі опертій,
Золотом щирим яснів і мінивсь полум'яним піропом,
Верх його так і сліпив білиною слонової кості;
Двері двійчасті важкі променилися сріблом яскраво,
Все ж і те світло затьмарював хист...»
Овіді[й], книга 2, /1-5/. Метаморфози.
/Переклад А. Судомори/.

ПРОТАЗИС*

Ораторія

до їхнього царського маєстату стольника,
вельможного його милості пана, п[ана]
ІВАНА ОБІДОВСЬКОГО

Не могла ще жодна віднайтися рука у багатоосібній людського роду креатурі, яка б так щасливо працювала /хоча мільйонами східних і західних сонць вимірювалися збігли віки/, яка б на оборотній світу цього скарбниці могла б угрунтувати *постійно нерухоме*; і вона ухилилася від всетравного віку. «Немає нічого зробленого руками, чого б коли-небудь не обезсилила або не знищила старість», - сказав Квінталіанус¹.

Вельможний милостивий пане стольнику і ласкавий меценате!

Та ж є поміж іншими найперша оплаканого світу нещасливість, що прудконогим танцем до неповоротної на *краще тобі* справи, вихляючи, відправляє антимонію щоденно з Тріоном,² обертаючись у колі випадків, за єдине собі свавільного старту обравши *постійність*. Через численні падіння *колесо світу котиться вперед*^{**}. Усі достоїнстві, дбаючи про вічність, руки працювотого Телігона³ виставили *старанність*, трохи лише визначеним утішившись блиском, жалісною метафорою на неоглядну перенісшись руїну. *Так ми пізнаємо, що все крутиться*.

Небодотичні піраміди, вершини пірамід, що підводяться до зірок, пишновинесли Септизоні⁴ виведено накладно, бо не тільки річно, але й дожиттєво ледве оплачуються інтратою^{***} чи то для світової приналежності, чи для веселих проспектів та милих розривок мало не підзірковидну небесну твердь Маріусову⁵ кришталевих небес. *Старість, якій ненависні світільники Теоніна*^{****6}, ущербивши зуби, в смертельному затопилась піску. Малюйте слави та імені свого абриса на діамантових обелісках, світу цього улюбленці, - слабкий то вічності захист. *Несподівано падають ті, що були сильними*^{*****}. Ставайте на великотривалих мармурах здимлені зображення предків. Не смертельності оминаючи, на твордий хребет Мозея⁷ залізним стилем^{*****} переносьте імена незабутні, переносьте новини, і то неповна пам'яті вашої оборона. *Смерть приходить також скелям та іменам*^{*****}. Хоча в неоплатній надутості і погордливому хваленні своя незбутна є систематика, багатих ваших фортуг депозит різносвітних срібних шпалер прикрашається злотокованими арсеналами, й таке підлягає руїні. *Сяйво підступного золота швидко минає*. І сталісті беллоарди^{*****} і залізних інфантерій вогнисті хмари, незломні баталії перлових Кавказів, покриті кров'ю скарби, *згубним нещастям, катастрофою, яку слід оплакувати*, повоюють – розбиття внівеч оберне.

Неврожайного року, словом мовлячи, ще на хвальну вічність жодне звеличання, жодна *прерогатива трудів* не записала. *Немає ніде повного щастя*^{*****}. Сама лишень цнота, вельможний милостивий пане, пане стольнику, *найвірніша* літ твоїх

* Протазис – вступна частина. Його написано макаронічною мовою: суміш латинської та польської. Латинську переклала Ольга Циганок. Подаємо її курсивом.

** Сілій Італік. Пуніка. 6, 12.

*** Інтрата – чистий прибуток.

**** Горацій. Епістоли, ІУ, 3, 35.

***** Овідій. Епістоли з Понту. ІУ, 3, 35.

***** Стил-перо, паличка для писання.

***** Авзоній. Книжечка, ХІУ, 31, 10.

***** Беллоарди – воєнні пожежі.

***** Горацій. Пісня П, 16, 27/.

майстра матір слави. Саме римотворців славородне перо від такого загального смертності погрому має такого утверджувального висновка:

*Тільки безсмертна порядність і чеснота у цілому світі –
Це те, що хвалять нащадки і вчені пісні.*

*Конрад Цельтес.
Книга 4. Любов.*

Несподіваний у пороках людський рід так суворо у нечестивий погнався ризик, бо на жодні базиліки не озирається гонор, і війни, наїжджаючи блискавкою задля веселого собі дозвілля, бажають бути важкою необхідністю. Перед її нещадним штурмом і вишукана Трої Пергама⁹ й пишно виображені Мемфійські колоси⁸ інакше зберегтися не можуть, хіба фатальним падінням у порох та попіл. А хоча *все тягне за собою і крутить швидкоплинний вік**, однак із твоєї слави палац, вельможний милостивий пане стольнику, звільнений є від тієї *лихої долі* наїзду, бо його безсмертельна цнота не в солом'яний, як колись римлян, храм Свободи, але на міцній гербовій осаджено основі нездобутних, опоєних кров'ю, захистів опарканених гарнізонів. Скільки в родовитих, знатних ОБІДОВСЬКИХ *батьківською величною кров'ю* є знеслих клейнодів, стільки вічистих Колосів, стільки нездоланих Атлантів, що двигають на собі живу славу твоєї *подоби*, котрих *численний рід*, що *сторінка передмови* на такому тісному для розмови плаці вмістити не може: *нагромдження* всіх похвал у літері Пітагора** є російського Альціда, ясновельможного його милості пана ІВАНА МАЗЕПИ, діяльного вождя Запорозького війська, твого вуя, і в його шляхетних атентатів***. *Перед захистом сонця і присудом неба* наставляє дідичного клейнота. Він б'є не символічний Карла Великого¹⁰, але вінцевого дому МАЗЕПІВ хрестовим Колосом, під яким вже не Апенелеса¹¹ якогось пензеля, але сама цнота діє відважних предків у Марсових смертях, *умілість* і героїчний *бій зброї та сила меча*****, пожаті мечем лаври, виставлені *через поразки ворогів трофеї*, надане *винагородною царською рукою*, як *недешева винагорода за труди*, різних гонорів знаки, високо кинувши повагу, як на вічних обелісках на струпілих ворожих карках, *будучи переможцем над халібами******, також витинає знак: ПІД ТАКОЮ ОХОРОНОЮ ЗБЕРЕЖУТЬСЯ. Він – бо є *Колос сонця, не в родосців, але в русичів крижаний тягар* семимірного Неба від Оттоманської Гігантономи¹² – хай спартанська чиниться робота. Не нам, як у міцній, мов діамант, *везі, повній ворожого заліза*, велика в Малій Росії в *освітаному вихорі зброї* опирається безпечно махина. Під ним, *маючи славнішу долю*, аніж колись у римлян *під списом*, сконфіскована з добр багата вольності нагорода героїчних праць у *знаменитій окрасі здобичі і знаком знатного гніву*, мечем, посиленій тавриканець *славою майстерності / варварське безумство, якщо заслужив таке ім'я/*, за надію викупу продають свободу. Роксоланського Альціда¹³ хрестоподібний Колос *підіймається вище своєю загибеллю*. Він нам є *палаючий Фарос*¹⁴. Отчих планет яносвітній блискіт, із якого, як з високої гонору свого башти бойова булава грізного Язона¹⁵. Від *хитрих інтриг Малєї та Сірта*¹⁶ тримає остроту, як про якусь Цересніс¹⁷; *вантажні кораблі* вирізбилися для загального блага. Це спостерігши, *не звертає уваги на твої сильні бурі*.

На того клейноти на *двогорбій вершині*¹⁸, летячи до руїни храмів *небесних*, як на *двох шиях Атланта і Геракла* спираючись, *висять приречені на захоплення*, яким *твердіший од золота, на захист швидко наближається гонор*. Визначити непідхлібно і сама матір неправди Заздрість мусить, що *всупереч жеребу смертних* винісся гербовий клейнот Дому Мазепів, як *торкнувся головою високих гір******;

* Максиміян. Елегія, I, 103.

** Літера Пітагора – символ розпуття двох шляхів: добродесного та хибного.

*** Атендати – прадіди.

**** Лукан. Цивільна війна. I. 666.

***** Халіби – антична народність, що жила на південному узбережжі Чорного моря, тут образ турків.

***** Горацій. Пісня I,36.

небоосідлі Планети із золотого зрушивши Зодіяку, під ярмо Хреста свого нахилив, даючи очевидно знати, який великий ДОМУ МАЗЕППВ гонор, як його і самі неба обожують.

Хтось єдиновладно мудрості з божественною потенцією хоче в одну з'єднати монархію, такого й силігізму заслуга осередня. Усе належить богам, але мудрі – друзі богів, у друзів усе спільне, отже, все належить мудрим. Що в мудро-героїчному Домі МАЗЕППВ не тільки сам Марс зводить бойові шики, але й богиня мистецтв Паллада веде загин Муз із серповидними пельтами*, і в ньому на вічний тріумф зоряна склалася корона, від чого там і сила вища за зірки; не дивно тож, що покірні процесія планет шляхетним МАЗЕПАМ асистує небо, бо мудрий пануватиме над зірками. Але легше в серцевину Гомера, широко пануючи перед руїнами, спроваджувати Гліон**, аніж достатньо хвалебно визначити пером декори Дому МАЗЕППВ. Досить на тім, що завмирають, з'єднані досвідом речей великі єдиною гербовою літерою незліченні похвали, будши енциклопедією. Знаю, вельможний м[илостивий] пане стольнику, що від шляхетної крові не тече кров; знаю, що батьківська цнота сильніше приваблює; знаю, що видатні нащадки рвуться до лави своїх; знаю і те, що охоче через тисячі чудиськ диких звірів до безсмертної хвали завідний парагон виспіває таке:

*До давньої чесноти і мужності духу побуджує
І батько Еней і дядько по матері Гектор***,*

а знаючи, вель[можність] ваша, таку велику хвалу дядька твого сукцесором**** і покривачем до всього високого, зваживши нащадків, не сумніваюся, що слідами його, високим генієм будеш силкуватися перенести свого Орла своє ім'я в безсмертний палац слави. Але що важка є гонитва хвали, висока слава йде важкою дорогою****, невсипущою працею, як другий Еней, обдумавши багато за ніч, кожен того доходить. Бажаної думки про себе варто домагатися невтомною працею, що й є: без небезпеки доходить, кому до неї віршотворці пера творять довірчого листа, ми ж робимо непотійний наголос про вічну добру славу через голосномовчу протестацію віршів.

Отже, до виставленого накладну скарбницю дорогого каміння славі твого Палацу приймай за маршалківську інтерпретацію пера цнот твоїх і не віддаляй Аполлина, який працює завчасу на славу твою від ласкавої авдієнції, пам'ятаючи про те, що слава приходить до мертвих запізно*****. Не погорджуй цим погордженням пером, котре славі твоїй є вічним рабом, бо при нехтуванні доброю думкою, нехтуються чесноти*****. Неославлені пером цноти мало різняться від заребані в смертельний попіл слави*****. Поховане геройство мало відрізняється від похороненої бездіяльності*****. І не відкидай простого презенту: мале часто великодушно подобалося великим. І то є неостаннім у нагадуванні фортуни рукописом, що оспівують на флейтах, які не можуть на трубах, і меншими жертвами задобрюють вишніх, яким не вистачає гекатомби*****. Простота в дарах звикла позначатися характером щедрості. Ціну дарів не встановлюємо самі в залежності від настроїв. Є то похвала: Божого атрибуту задовольнятися убогим даром. Бог увінчує себе малим даром. А що так не швидко пізнається моєї праці грубе перо, віднайшов приступа до Вашої вельможності, твого Орла, спадкоємця блискавки, ніби натуру, взявши своє істотне. Символічно Ериція Путееана¹⁹ черепахою /побоючись, щоб не просити, Фаетоне, покарання по заслугі*****/ гонити відважився, ті йому віршові

* Пельти – щити,

** Гліон – Троя.

*** Вергілій. Енеїда. Книга III, 342-343.

**** Сукцесор – спадкоємець.

***** Вергілій. Енеїда. Книга I, 303.

***** Марціал. Епіграмотон. – Кн. I, 15,8.

***** Примітка на полі: "Тацит".

***** Примітка на полі: "Сарбевський"²⁰

***** Гекатомба – урочисте принесення в жертву ста тварин, переважно биків.

***** Овідій. Метморфози. II, 99.

приправивши пера, як Дедал Ікару: *під малим, але моїм. Так отож під малим, але моїм ім'ям, сама є уміла слави чеснота, /непорочний цей дім і стоять Пенати/ на високому пагорбі**, на коштовно-камінних фундаментах вічної слави.

Вельмож[ності] Вашій Палацу намислив од себе такого прикінцевого записа:
*До частин ясного неба ти додаси себе пізньою зіркою,
Ти не поспішиш швидко схилитися біля вівтаря,
Божественний, прилягти серед небесного зібрання.
Щиро прихильний славі В[ашої] Вельмо[жності]*

Слуга

І[ван] О[рновський].

Тому ж вельможному, його милості пану, п[ану] Іванові з Обідова ОБІДОВСЬКОМУ, їхнього царського пресвітлого маєстату стольникові, ласкавому меценатові своєму

АВТОР

довгофортунних квітнучих літ, здоров'я і найвищих у гонорі справ cum appendice** вічної хвали ex voto*** Роксоланського Аполлина зичить.

1.

Не є найслухніше, в твої як пороги
Паллади єдине мудротне кохання
Прикласти мали б Геліконські роги²¹.
Пестуючи ласку в іменні Івана.
Статечності є ти діамант з такого,
Тобі для слави заранне світання
Уже злітає й Парнас влушно в ноги,
В якого гонор палає розлогий.

2.

У пана слави повага значна там,
Коли Аполло вінча вінцем скроні;
Шляхетне серце, повага презнатна
Охоче пише ім'я в Геліконі,
Кому Евтерпа пісні грала вдатна
При Гіппокренах²², Аонські де гони²³.
Він упередив хвали юні літа,
Не вік, а цнота бере гідне в світі.

3.

То непристойно, шляхетні щоб цноти
Забуті впали, неначе нікчемні,
Це брідь, як броять часи, а вік злотий
Несхвальню зникне в Гіммерійській темні²⁴.
Ті, що в Люцини²⁵, високі польоти
Орлом злітають до сонця буремно,
Доми-бо панські до сонця рівняють,
Адже чудовно ясне полюбляють.

4.

А де ясніші літ юних є зорі,
Коли не в тіні двогорбих верхів тих?
Отам поставши, і слава в дозорі
Об ті Летейські вали²⁶ не розбита.
Поже тож цнота непам'яті море,
Кого Цитерон²⁷ не взявся хвалити,

* Сілій Італік. Пуніка. XV, 10.

** Разом із придатком /лат./

*** З голосу /лат./

Той з Геркулесом живе вікопомно,
Як в діаманті кладуть славу повно.

5.

Нехай з Траяном²⁸ ті бронзові литі
Своєму йменню поставить подоби,
На них могли щоб діла знамениті
Вік відправляти для слави, не дробить.
Та не зігнуть ті віки неужиті
Твоїх цнот образ з Беоту²⁹, як гори
Подвигнуть ймення твоє, будуть знати,
Аж як рубіном Кавказ має стати.

Таке знамення приносить у презенті при покірних данинах послуг
прихильний славі й імені В[ашої] В[ельможності] пана покірний слуга
Idem gui supra*.

ПІДНЕСЕННЯ АБО АБРИС

Світлого Палацу, де слава їхніх милостей панів, п[анів] ОБІДОВСЬКИХ, на
вічне поселення салютує пером гербового Орла.

Вік залізний повсюди розсіює рани
І Вулкан люто грима в огнисті картани,**
Як Електо проклята³⁰, а в крові потопає,
Смолоскипом стигійським війну розпалює,
Як усяк за сталисту кольчугу береться,
В панцир грізна Беллона³⁰ тоді закується.
Б'є в литаври тривогу і мир проганяє
І Яга біла смерті по світі гуляє.

Як же втриматись музам у воен заграви,
Чи їм славить залізо в упряжці кривавій?
Може, сісти у зручній для себе столиці
Там, де мир щирозлоті ладнає границі
І де меч тавриканський*** не плавиться в крові?
Де ж з голів мертвих гори у Марса готові,
Бо де сльози з їдкою з'являються диму,
Чи ж ти будеш, як пташка, співати у риму?

*Carmina proveniunt animo deducta
Serenus...***** – віршотворна така є наука.

Та невдячні незгоди хвилями покотили,
І охоту до віршів зруйнують Сцілли.
Для занять оцих треба ясної години,
Як захочеш у праці сприянь Мнемозини.
Але ти, котрий небом, землею керуєш,
Вітром, морем і сонцем розважно правуєш,
У руках міцно держиш людей усі стани
І на мислі людські готуєш кайдани
Маєш суду свого таємні устави,
І які там у тебе рішаються справи,
Не дано нам пізнати. Одне бути може:
Крутиш замисли людські, як хочеш, мій Боже!
Не заносся, людино, тебе це обманить,
Той живе на Олімпі, хто світом гетьманить,
В Оріоновім колі³¹ думки обертає,

---

* Той самий, що вище /лат./

** Картани – гармати.

*** Меч тавриканський – татарський меч.

**** Ovid. Libr. 1/ Tristia /прим. автора/. – Овідій, книга 1. – Елегії /лат./ Пісня народжується в душі за ясної погоди.

Та не диво, що часто надія зникає,
Та ж орлині їй крила надіто за спину,
Щоб літала з Зефіром³² вона без упину.
Але пута й орел крутотвердїї має –
Гіпотад³³ вітру пиху в ясині тримає.
Є ж бо той, що над мислю людською панує,
Всі думки він на власне бажання карбує.
Хизуватися пишно не варто, небоже,
Думка людська здурити сама себе зможе.
Spes aliat, spes aequalit* тут мало б сказатись.
Тож на задум таємний не варто покладатись.
Та як думку не може ніщо перегнати,
То й непевності мислі нічим не здолати.
Сну подібна вона, бо все криво з'являє,
Дасть розв'язку інакшу, аніж обіцяє.
І мій човен загнали не в той берег весла,
Куди думка летюча нестримно понесла,
Я обходив був Феба³⁴, але в тому гоні,
Гелікон оминавши, я став в Геліконі.
Чесних був Обідовських Орлом туди знятий,
На Парнас віршотворний неждано узятий.
Ні, я бачу, людині свого не творити,
По своїй мислі годі у світі цім жити.

Мав я думку покинуть Парнаські вершини,
В котрих вічні ритми пливуть Мнемозини³⁵,
Вже я струни торкнувши у лютні дзвінкі,
Хочу дати їй сину Лятони з Далії³⁶.
Також вічності образ з плюща гарно звитий
З голови хотів здерти і вже не носити.
На Ідайську колону³⁷ бажав я велику
Також лаври повісити, забути довіку,
Адже цей вік сталистий до грізної зброї,
Не за пера береться. В тривожному бої
Бузиридові швидше поплавляться коні³⁸,
Аніж пестити музи твої будуть скроні.
Бо як грізно тецицький** меч свисне зухвалий,
Правом скаже залізним, щоб струни мовчали
Верхоспівного Феба. Залізні літа,
Як Вулкан вилле в кузні, то змовкне піїта.
Віршу лагідна скромність і лють ворогують,
Марс незгідно із Фебом живуть і міркують.
Тож хотів я забути парнаські забави,
Бо ця думка порожня, для мертвої слави,
Та не знав, що чинити, і сон чарівними
Був крильми із Еребу³⁹ повіяв своїми.

Та сни діамантні отам уривають,
Коли до праці й діла мужів закликають,
Перо дримать не має, як слава в'є скроні
Й подати мужньо світу хтять Агемемнони⁴⁰.
Не тільки літа зрілі значна Мельпомена⁴¹
Бере в свою опіку й ласкава камена.
Її, хоч недорослій, бажає Асканій,
Палантій юний віком, Горацій в пошані⁴²

---

* Надія змінна, надія нестала /лат./

** Тецицький – татарський.

/Ти в мене чесний Йване, Асканію другий,
Коштовне взяв каміння з Кастальського струму⁴³,
Співивши оте плесо, привів-бо до зваги –
Дорожче над Акезин, дорожче над Таги/⁴⁴.
Не в сні отожд поганім, а в пильності чуйній,
Вивертливо доходиш цнотою фортуни,
А сон той летаргічний до лети заводить,
Злинялі відтак музи значній славі шкодять.
Іржа жере залізо, значне ім'я гине,
Коли крізь Гіппокренський нурт⁴⁵ слава не плине.

А славою котрий-бо бува цнотам платить,
То й мовить: навік-віки людський вік збагатить.
З ясного арсеналу, пізнавши цю думку,
У тропи, як замислив, еміри⁴⁶ шле в руку
Громовладичий Йовиш⁴⁷, наказ є від Пана
І з тим посольством в мене Кілленчик⁴⁸ постане.

“Йовиша Божа воля віками владіє,
Обліг, що в діаманті кував, в тобі діє,
Аби взяв уряд Феба, в Парнаські пороги
З Ератою⁴⁹ знайшов ти узятую дорогу
До вічності, що просто відтак прихилилась
Із нею до похвали, спішить славно ділом.
Значні і віковічні скарби собі ставить,
Богинь хто геліконських пізнав був забави,
А словові не служить – в нікчемнім спочиві,
В порожнюванні, слава не буде зичлива.
Суворість не сама лиш бійного Градива⁵⁰
Залізом в Касталь слави проводить щасливо.
Хоч музи збройно в світі віків не рушають,
Пером однак у вічність таки долітають.
Стріла не все буває стрілою до слави
І похвала не завше зростає криваво.
Густі полки, густії, повірте, мільйони,
Ім'я з життям яких-бо булат збройним гоном

В непам'ять дав, тим муза подасть *verat* мої*,
Вона в потомну пам'ять провадить і спору.
Вставай отожд із ложа ти Морфейового⁵¹.
Діткнись ногою хітно відтак скеляного
Беоту, з сну свого омий важкі очі,
Струмок де Пегасовий довічно плескочє
Вітрилу добру думку. Нехай же глибокий
Пеней⁵² не потривожить Цитерон високий.
Хай стримують біг хітно Марпагицькі скали⁵³.
Пегасом їх-бо легко там перелітали.
У повені є Тигрис⁵⁴ швидкий із охоти,
І жодні греблі, жодні не спинять ворота.
Доглянь ізвідти світу широкого краї,
Де Геліца⁵⁵ сідає і схід ранній грає –
Титан. І там присутне ймення Обідовських,
У тінях хай Геркінських⁵⁶ не вмре слава зовсім”.
Те виріклось достатньо до мене й ласкаво,
Зі сну я пробудився м'якого небавом,
Не змігши роздивитись в моменті-бо летнім,

---

* Дари смерті /лат./

Був знесений у небо Зефіром славетним.
Але зі сну нелегко слова пам'ятати,
Тому таке, гадаю., він зволив казати.

Щось в тій візії в серці нове виникає,
Запалало у грудях – це Феб надихає.
І здається, я крила уже приправляю,
Із Персеєм⁵⁷ над гори Кавказькі злітаю.
Та чи сон омиляє, Морфей покриває,
Лудить очі химерно і зір затемняє,
Чи вітри це Еола, ті вихри блакитні,
Мчать мене через небо над Татри несхитні?
Чи від хмар я метнувся, де цимбрійські народи⁵⁸
Й Гадитана⁵⁹ далекі розбурхані води?
Може, з Белларофонтом⁶⁰ Пегаса згнуздаю;
На край світа чужого відтак завітаю?
На орлі з Ганімедом⁶¹ лечу по стрімкому,
Од землі відірвавшись, полинувши з дому?
Тут ясна діамантів /лечу я/ ссайнота
І Йовиша палаци лискучі од злота.
Може, я з Фаетоном⁶² свавільним буваю,
На Темісину⁶³ кару себе прирікаю,
Впрігши в сонячний повіз ті коні скажені,
Всі оті Піроенти. Ергони⁶⁴ шалені?
Привид мчитьсь по небі жахливо, здається,
Де Лідійськеє зіво* – смок лютий плюється.
Пломінь рига левиця – вогнисті години
В світ пускає. Жахливі очам ці новини!
Онде осі арктичні вогні запалили,
Лук гемонський посіяв Юпітера стріли,
Оріона палючий меч⁶⁵ блискає-грає,
Видно судно Язона – в огні пропливає
По небес океані: Близнята** ширяють,
У пожежах небесних довічно тривають.
А коли вогонь раптом з морозом зіткнеться,
То землянам для страху грім-блискавка шлеться.
Усе те смертні очі, уздрівши, приймають,
Що небеснії сфери закритим тримають.

Де це я? Що це сталося зі мною, не знаю!
Ні, довідатись годі! – Пегаса прохаю.
А чи іншого духа, що возить в тім краї,
В ясномудрім тримає Юнони окраї.⁶⁶
“Приспусти із небес ти, із горнього бігу,
Хай я з Гіперіоном⁶⁷ піду до нічлігу!
Труд шукає натхнення. Ні, грубе болото
Тіло смертного в краї, де чистее злото
На Олімпі палає й рубін де жаріє,
Двох ліхтарень подвійних обличчя ясніє, –
Поселитись не може, хіба світ загине;
І коли через прірву огнисту поплине
Вік людський, мов крізь гуту Сиккульську⁶⁸, пізнає:
Там є вічність подвійна – один, хоч вмирає,
Смерті прагнучи завше, умерти не може,
Іншим красне дозвілля м'яке стелить ложе
І живуть там, раюють. Туди гідність цноти
Може ввести – в хороми ті вічні і золоті.
Маю зараз од вітру розвихрені скроні,

* Зіво – розкрита пащека. Тут мається на увазі сузір'я Дракона.

** Близнята – сузір'я.

Нехай сон заспокоїть в Цібеллі⁶⁹ на лоні...”
Це я ледве промовив, коли на те слово
Гелікон муза владний з’явила раптово
І мене забирає, а був я оспалий,
На верхи, вкриті мохом, м’які оті скали.
За Парнаські пороги святі я ступаю
І богиню веселу за ними стрічаю,
Калліопу⁷⁰ премудру, таки не з останніх,
Що історію пише в яснім віршуванні.
Підриваючи славу героїв довічну,
Августову потугу⁷¹ неважить величну,
Про бої форсаліські не хоче читати
І скривавлену зброю троян уславляти,
А у мові ласкавій пришельця ласкає,
Кожна інша богиня мене тут вітає,
Але всіх найчільніший на тім Геліконі,
На Егейській інсулі* – син славний Лятони –
Той Аполло, при боці у нього є гроти**
Мавританські, вдягнув він шишак*** щирозлотий,
На рамена волосся у нього спливає,
Його скроні корона лаврова вінчає.
Видно лютно цидонську, натягнуто струни –
В Персифоннім царстві⁷² їх чулися луни,
Як на трацьких Балканах утрату велику
Був шукав ненастанно Орфей Евридіку⁷³.
Приступив він і каже: “Роського Парнасу
І сармацьких муз слуго, чом злотного часу
Не шануєш належно, прекрасні години,
Й Гелікону неважиш ясні полонини?
Хай рука твоя завше до праці тяжіє –
Цнота з праці на славу надію леліє,
Хай Беллони меч грізний безвісно загине,
А тобі з вод Пімплейських⁷⁴ хай слава поплине,
Бо як будеш у віршах когось прославляти,
Будеш славу не меншу й собі заживати.
Діаманти славетні, не менше вінщують
І верстат, на якому кристал той шліфують,
Тож перу слава буде, як славних звишає,
Бо хто робить достойно, той честь здобуває.
З собою тож аонські забравши каспери⁷⁵,
Іди зі мною, спишеш, виставний в манері
Палац, в який прихильна не раз щастю цнота
Шляхетним Обідовським вчиняла ворота”.
Правитель Гелікону прорік слова споро,
А вже Орел з верхів’я впустив перо скоро.
Паллас⁷⁶ замість паперу щит злотний поклала,
На нім намалювати Палац наказала,
Якому не простії основи поклали,
А діаманти щирі, в віках щоб тривали.
Відтак на ту корисну Аполлову мову
Покванпно я рушаю в дорогу готову,
А ще аби і нехить прогнати, в голов’ї
З історій битви всякі з’явив мені в слові.

---

* Інсула – острів.

** Гроти – зброя з металевим наверхням: стріли, списи.

*** Шишак – шолом.

Найперш мені повідав, як той народ строгий
Із велетнів, війну був відносив на боги⁷⁷.
Бажав здобути штурмом хіть діамантову
І замки на здобуток важкі Йовишові;
Як Порфіріон дужий здолав Пеліона⁷⁸
І як ридала Осса на картах Тифона⁷⁹,
Увесь трінакріс⁸⁰, цілі Марпезіські скали
Піднесені до неба, як град пролітали;
Як пан той громовладний, розгніваний вельми,
Перун, узявши в руку нестримно битейний,
Ізтрутив Алоїд⁸¹ до підземних падолів,
До першої привівши небесної волі.
Отак, хоча дибасом мста Божая ходить,
Важкі однак карання з собою приводить.
Не легковаж, що довго гнів Божий пільгує,
Погідний сонця промінь перуни гартує,
Чим терпеливіш, важча рука завше Божа,
Ув Ахеронтах⁸² мука сувора знеможе
А не чував? Вітрами в розгойданій лоді
Девкаліон⁸³ у плаві по пишняві бродить
Веслом ахейським й Пірра, Аталанта, словом⁸⁴,
І топляться Телюри⁸⁵ потужні синове.
А потім швидко світу вибавлює шкоди
Численні між каміння, збудивши народи;
Як Фаетон батьківські погнав сильно коні,
Розпудились які в незвичному гоні
Шляхом на власну згубу, котивши там кола*,
Бо цілим Еріданом⁸⁶ змивав собі з чола
Думок пихатих пал; як Ікарові води⁸⁷,
Дедалового сина⁸⁸, з небачної шкоди
Ридали: як чудовну Тезей Аріядну
Хистив од Мінотавра⁸⁹, вона ж йому ладний
Сплела у Лабіринті дарунок з основи,
Крізь Критські провівши вигадні ярове;
Як Теукри зрадливо чинили, Міцени⁹⁰,
Війна десятирічна як йшла від Гелени⁹¹,
І як сталистий вихор, як згубна Беллона,
І з рештками байдужа до Трої Юнона
В затопах-бо тиренських, по Ляції ріллях⁹²
Залізну смерть в посіві в Градивовім піллі
Чинила. І як Турнус⁹³, уродою впилий
Лявінії, згромадив озброєні сили
В Гетрурії, аби лиш Ангізеса сина⁹⁴
Зміг виперти з Авзонських країв⁹⁵ без зупину –
Усе те перед очі було як поставив,
Тим непечальні думи і серце забавив.

Призначеного як я доходити місця
Вже мав. Палац здала став оздобним прихистям,
Палац мулейберовий**, зразок знаменитий,
Із мармурів нубідських містерно відбитий.
Покої гарним рядом впроваджені стали,
На африканських довкіл стовпах-бо поклались,
Де вище угорі їм наклалися стіни –
Тим вишуканіш, ліпше дивилися нині.

* Кола – колеса.

** Мулейберовий – камінний.

Нічого, що не зглядне, я там не побачив,
Як пильно ту споруду оглянув, означив,
Опріч: кривавим зирком з укритого місця
Точилась темна заздрість на Палацу вийстя
І хризолітні стіни. Та це не нагана –
Ясніш походня світить, як ніч буде тьм'яна,
І діамант у більшій ціні виступає,
Коли вночі щедріше поблискуват' має.
Багатофарбний образ з умбр* кожен відмітить,
Наочній славі заздрість похмура присвітить.
“Opposita juxta se polita, – є мова, –
Magia elucescunt”** – Арістотельова.
Ще жодну отак щасну щасливість не знали,
На котру заздрість громом своїм не кидала
Nusquam elimentia invidia carent***,
Багато є драпіжців на хист, форту́н дари.
Троянди цвіт без терну не квітне в Гіметті⁹⁶,
Добро не бува в світі без заздрих підметів.
Ясне Гіпперіона лице хмара криє
І титули яснії мла задрості миє,
На Родопен⁹⁷ огнистий згори б'ють перуни,
Ненависть крадьки лізе в двори панські в'юнно.
Як заходом вечірнім день звершення має,
Із задрості так димом ясний дім вкриває.

У алебастр подвір'я того́ дому вбралось,
Здавалося, норвейським⁹⁸ там снігом вкривалось,
Ліси гіперборійські так тільки сивіють
І лебеді на водах Каїстру⁹⁹ біліють.
У грудні на цю барву днів двір прибирає,
І квітнучу в цю барву Еліз¹⁰⁰ шкіру має
На приклад і на поваб здобутникам слави
Хоча і чужа духом є пишна постава.
Дванадцять діл геройських звитяжних при тому
Геракла проявились в подвір'ї такому,
Побачено було там, що мармур з'являє –
Утілений-бо образ в собі виставляє
Тут син Алкмени¹⁰¹, бувши у люльці, з'їдливі
Гадюки чавить, також Юнона звадлива
За серце тут щіпає: це значить: Антеусові
Карки, лернейські гідри¹⁰² багатоголові
Стоптав і недоступне запрагнув безсмертя
Стягти через долання страшидл та роздертя.
Отак відважна цнота квітча юні літа,
Що мужністю вік славний взять прагне у світа.
В м'яких єдвабах рідко славетні лягають,
Без діла в слави трудні початки бувають.
Я бачив /іншим буде те чути новина/
Прославленого в домі Йовиша-бо сина,
Як він у шкури левів лівійських вбирився,
В гріб кинув Геріона¹⁰³ – чи ж чудо хто знав се?

** Тобто замазаний темним.

*** Прим. на полі: Libr. 3.De coelo gne Munda – Книга 3. З неба, при тому світу. Заперечення близьких оздоблює мистецтво блиском /лат./

**** Прим. на полі: Великий Патерик, книга 8. – Ніяка матерія не обходиться без заздротів /лат./

Це він по аркадійській був пуці страшного
Гнав вепра і за губи немейського того
Роздер був лева; бійним, одважним залізом
Поклав троянські мури у попіл замісом.
Жадані видно справи Еурестейові¹⁰⁴,
Який при Гадах¹⁰⁵ ставив стовпи мармурові
Далеко. Як в багатім Гесперійським саді¹⁰⁶
Із змієм, що стоокий, важкі вів завади,
Відтак розкішних яблук узяв злотні фанти,
Якими Гіппоменес дійшов Аталанти¹⁰⁷,
А потім на Оеті Діянїрним даром¹⁰⁸
Він зрадивсь, у жар зливши високим пожегом
Там душу мужню, але діла вищі цноти,
Аж у самім Олімпі йшли коловороти,
Бо й сам, де є довічні позначені Боги,
Він полум'ям гасив гнів, був мачусі строгий,
А котрий і найтяжчі зміг витримать рани,
Дарунком милостивим подоланий станув.

А там уже, де східці на вийсті лежали
Палацу, дві колони сапфірові стали.
На першій був Гарпократ¹⁰⁹, на губи поклавши
Там пальця /як це правда/, тим думку подавши
Малим, що ліпш мовчати про панській справи,
Аніж бо неумілим сягать тої слави
Пером. Цнота на другім озброєна тяжко
Стоїть на гострім терні, ще й боса в доважку.
Про те цей візерунок: в покій слави шлях-бо
Йде терном, через рани, шпиччя ж не ослабить.
Зі входу, до покоїв де двері стояли,
При тім мосяжний напис на створках поктали.
О муже, мову батька ведеш хибним тором,
Та мови є усякі, читай для нас Двору
Ті написи, що Цнота рукою писала
При праці Обідовським в подяку поклала:
"quld vetus iliacos exstollis fabula muras
Culmini ibus quorum celsa ruina stetit,
Didor est laudum feries pretiosa metalli
Quo, radiat Templi gloria Obidovii.
Omnia mortis erunt: hoec moles sola perenuls
Solim hoc pro cunqnis fama loquatur ogus *

Отож, коли б лишився наш Палац в допусті
Всіх діл на виказ – вирок голодний в напутті.
Коротка людська пам'ять. Ти, котрий дороги
Вождем мені був, славно плекався між боги
Безсмертні, многострунно заграй нам на лютні,
З'яви все, що побачив, нащадкові путньо.
Значних діл не тримають у темному льоуху,
Струси-бо чесну славу з забутніх порохів.

Як двері відчинили Палацу ясного,

---

* Коли не допускати посилань осудів мурам,
Будинку, в якому висока тривність бува,
Поширюється похвала там святочна як коштовність,
Що променисто славить Обідовських верхи.
Все вмирає в руїні – і Колос ясний довготривалий,
Але слава снується у переказах усе ж /лат./

В світ тисячне проміння злилося із нього.
Я спогадав конечно, що там-бо Титана
Є маєстат, перунно-урядного Пана.
Ще я не здогадався по знаках гербових,
Коштовних тих клейнотах: це Палац чудовий
Тих, що в одну тятиву честь з Левом з'єднали
В відзнаку праць, що дільні, у золото вбрали
Вінець. Орла виборність там пише Вітчизні,
Де світ прирадив, в славі плоди зріють різні.
Кажу так: Обідовських імення в них лине,
Люцино родовита, в серадській дідизні¹¹⁰
Признаю: не проста є домів тих похвала,
Кому Вітчизна славна значні ложа слала
При первістках в пологах. Не зродить соколи
Сова, в ялині простій прості течуть смоли.
Краї сабейські¹¹¹ – місце духмянощів всяких,
Відтак арабські квітно золотяться злаки.
На винеслі Лівани Цедей¹¹² шлях тримає,
В ґрунтах низьких зневажні він верби плекає.
Злтава в шибях видна Гангесова піна¹¹³,
З Норіку йде Вулкану залізна данина¹¹⁴.
В еситерійських нуртах¹¹⁵ піски злотні – плинном,
Тонкий метал в Балтиді, що зветься бурштином.
Тож знатная Вітчизна сини знатні родить:
“Lucena parit viros”, * – вість світу доходить”.

Та чом ти, Мельпомено, свою мову бочиш,
Про Палац мов, у ньому з'яви стрій на очі.

«Три грації в коштовний убір одягались,
В руках клейнотів троє відтак вони мали.
«Decus q̄enerē, – напис на першій клейноті
Був там. – Нос ornamentum literarum” ** – в злоті
Із блиском другий: “Praemium virtutis Honos”, *** а
У третьому клейноті є написів доста.
Пізнаєм: Обідовських коштовна є слава
Народжена з науки, гонорна підстава
Ціни своєї, гідно в Палац прибуває,
Ув оливо не вправлять діамант – всяк знає.

На тисячу він ступнів, пишний отой Палац,
З малюнком шахівниці мармури у залах,
Ліжниці там персидські виборні поклали,
Навряд чи у Нерона¹¹⁶ ліпшії стояли.
Як в домі Агезила¹¹⁷, що з Лакедемони
Прославлений ділами, – вікна і колони.
І гордо б оті стіни навкіл проглядали,
Та дбали, аби заздрість все ж не викликали.
Крім башти золотої – сонячно ясніла, –
Крім перел калекутських¹¹⁸, наче лебідь, білих
Оздоб там ликом півдня висяває сила,
Їх муза, пам'ятаю, там мені лічила.
Вигадливо змішались квіти між собою
На поверхах, Помони¹¹⁹ сипані рукою.

---

* Люцена однако мужелюбна /лат./

** Краса родить такий літературний орнамент /лат./

*** Відзнака доблесні справи пошанує /лат./

Такі очам здавались дорогії фарби,
Скарби при них дешевші будуть і Гіярби¹²⁰.
Бліді цвітуть нарциси, чистії тюльпани,
Троянди, гіяцинти барвні і духм'яні.
Корал – в крові неначе. Чи ж адонізейський¹²¹,
Чи Темпи ті тесальські, сад той Єлисейський
Могли таке вмістити? Все оце зібрала
Розкішна флора – стелі пишно змалювала.
А пензлі – од натури. Все плющем повито,
Все Євгеддових винниць¹²² гронами покрито.
Із пальмами збратавшись вічно там, чудові
Мій зір втішали фарби ясно-шафірові.
Гадаю я, весну тут вічно відправляє
Гіммет розкішний, чи ж бо Гібла¹²³ проживає
Із Травнем. Ні, не ліпший сад є Тайгетовий¹²⁴,
І не такі пестанських квітів злотоглови,
Що Фосфор¹²⁵ їх рососою срібно полірує,
Коли перед світанням сонцем він правує.
Найвища хвала стінам отам, я вважаю,
Як речі старожитні на них добачаю,
/Бо дзеркалом вони є, навчать і такого:
Наслідувати, чи ж бо уникнуть лихого/,
Всетравної ніколи не знаючи змазі.
Ще образа згадаю, що бачив в тім разі:
Безсмертна Еутерпа¹²⁶, мій зір, як годиться,
Не може нагло, швидко пером, що спішиться,
Догнати старожитне. “Пришли з віків пильно,
Доправ до мене пошту, дійде хай незмильно”.
Упередівся замисл! Ледве я сказав те,
Коли ж труба Беллони вже взялася грати,
Звістила смертним риком: перший-бо Грядива
Відважець-учень Гінус¹²⁷ струп'яніле жниво
Збира для слави в полі – смерть там засіває,
До Марсового строю все уподобляє.
Тож мирні королівські відкида забави
І винаходить війни, лютий бій кривавий.
Прилегли до Єгипту витина народи,
Тоді Семирамиду аж по злотні води
Юдейські, за далекі йде він Гараманти¹²⁸
З мечем, злупивши добрі золотії фанти.
Війна-бо у Єгипті розрива кордони,
Широко відчинила юдам перегони
В Єгипт воєнній славі. Рідко так справляє
Жіноча дільність! Сором власний забуває.
Ще жоден не з'явився з правдою у світі,
Аби не доторкнулось цнот здобутих сміття
Бридких учинків. Де ж бо цнота крісло має,
Там близько і нецнота поруч засідає.
Та як вогонь без диму знестися не може,
Без вчинків злих і цнотам не простелиш ложа.
Бажаючи уперто вічну узять славу,
Для світу Вавилон гра дивную виставу:
З кутка домашня хвиля люто ударяє,
Сарданапала¹²⁹ з трону в стіг гробів скидає,
І пам'яті дими лиш нетривкі гуляють –
Вогнистий з Фаетоном погріб там справляють.

Так з вислаблх і вельми місць Єгипту стало,
Держава Асирійська при Мідах постала.
Тоді-бо Астріярга¹³⁰ з поспішних літ гонів
Догляне царство Перське при крайці корони,
Від Кира¹³¹-бо в кривавім бою був побитий,
Із царством він у здобич здав трон мідів литий.
При щасті довго потім персиди тривали,
Аж поки емаири на них не постали.
Вітри, що супротивні – син мужній Аммона¹³²,
Йому азиятичний упав край ізповна,
Із цілого-бо Сходу в мільйонах люд гнаний –
Почислив Александра булат нездоланий.
В полях месопотамських нещасна могила
Всю Персію остатнім дерном була вкрила.
Непевная Беллоно! Таке вміють війни,
Одним – з губи, а іншим за мужність зиск стійний.
Що тисячами років людська чинить праця,
В одному Марс моменті залізом попра це”.

Ті образи та й інші там намалювали,
Від слави, як побачив, самої вказали
Віків давнішніх цнотні діла, що чинились,
Непам’ять перед оком таке затулила.

А як не до кінця був звеселений там-бо,
Що бачив, постеріг Феб. На струнах почав був
Пісні нові з’являти й на Февове піння
За слухачів постало довкільне каміння.
З багачки Тепробани¹³³, та майже зігнилі
Ті речі старожитні, важкі земні брили
Із себе поскидали, мов не умирали
Так пильно голос лютні і тексти вчували.

Отож, кому на лютні ті струни бриніли,
Тим відголос для віршу тон сплетний з’явили,
А пам’ятная слава потуги вділила:
Ритм ставить, слава в ритмі дає поміч ділом.

ГОЛОС

Аполлонової лютні
В Палаці слави чутний,
Родовито шляхетної Люцини достойність
Вельможного його милості пана, п[ана]
Івана з Обідова
ОБІДОВСЬКОГО,
їхнього царського пресвітлого маєстату стольника,
цей голос оспівує
і через Ехо наступним вікам передає.

Збирай, лакотний Мідо¹³⁴, фортуни злотних фанти,
Петардами рий ховно великі Атланти.
Нехай ідуть юдзинери¹³⁵,
в землі, нутрощах криті,
Щоб злотні брав мінери *
І бив зайди неситі.

---

* Мінери – золоті копальні, скарби.

Язоне, плинь до кольхів по фрикійській хвилі
Через морські течії Харибдів повні, Сциллій¹³⁶,
Багатий щоб міг Медеї
скарб вивезти коштовний
Надії вслід, щоб з нею
боги дали щастя повне.

Шукай, Танталє¹³⁷ хтивий, в Ідейських вод тоні
Ти золота, хай небо перлини рос ронить,
Сатурновий скарбець віку,
перлородні години
До сліз жодної повіки
Не відали б щоб причини.

Не те щастя, кому в дім стікають Пактолї¹³⁸,
Чи срібним кому жнивом поростають ролі!
Нащо усе, марні збори,
одна бува перина,
Розкопує злотні гори
випадкова година.

То хвала, то чинш злотний, то слави скарб цінний
Шляхетним іти шляхом в пороги світу гінні,
Набутне-бо добра злото
хто шука, набуває.
Що метал? Ясне болото, –
легко це кожен пізнає.

З шляхетного як набуто уродження, слави,
Фортуни привілей є значний у поставі.
Щитить кров-бо родовита
уродженням знатним,
Як проходять щедровито
край іменням достатнім.

Antiguior /один мудрий отак був повідав/
Ex possessionibus gloria”, – добре звідав*.
Великої ціни, зваги
уродження й похвала.
Бо давніший є над Таги
Еритру камінь¹³⁹ немало.

В самім шляхетстві цнота і достатки давні**
“Nobilitas est quaedam laus” ***¹⁴⁰ – думки явні.
Мудрака Беотіуша
за лови легко хвалити.
Його йти в поле порушить
Орла зліт дужий політний.

Не з тоні злотна слава на дім знатний плине,
А заяснів хто світу при славній Люцині,
І у день, який Люцина
/що слушне є/ називає,
Тут перша слави причина –
з пелюх до знатних впливає.

Допоможе хіба, як міх злотом набити
Або для пиhi срібні горби десь звершити?

---

* Прим. На полі: Ціцерон. – Незмінна в посіданні слава /лат./

** Прим. На полі: Арістотель, 4. Політика.

*** Прим. На полі: “Книга 3, Проза 6. Із Коссулоса, філософа. – Шляхетність там, де слава /лат./

Нужденний багач, якому
тих перлів є недостатньо;
І так світний клейнот дому
на огляд не виставить знатний.

Комусь хай злотом квітнуть Тавгету¹⁴¹ садове,
Хай дань терресіяцьку¹⁴² дають-бо водове,
З тим всім малий прибуток,
коли ж птиця без мита,
Що її зростила суто
Людина знаменита.

У щасті тому легше, із знатного хто роду,
Бо Феб на гору йдучи, свій хід блиском зводить.
Так, щастя – королева,
думно носить рада,
З значними розмислево
тож бесіди ладить радо.

На тебе, о паничу, пливе слава стала,
Тебе шляхетна Юно в єдваб сповивала.
Найпершу на світ гостину
відправляв у першім світлі;
І немовля ще, дитина
збивала море світу.

Значний похвальний попис – уродження в тому,
Її рівне є високих спокревлення дбмів,
Те явно бачим на очі.
там світлості більше, власне,
Вабний де загін поскочить
з гнізд у добірності красній.

У Курчу* Хрест, ясний Місяць, Зоря заясніла,
О як оздоб твоя-бо виборність хотіла!
Ясні палають Планети,
хрест щастям доброславить
У неб тих блиску, телети**
позірна слава плавить.

І в Сасі ясність Дому, з Ключем є складання
Фортун, через Коршак¹⁴³ до похвал плин жаданий.
Літ гарний слави у Стрілі тій
і гонорів є підпора,
Котра в Марсовім вогні тім
лишила пера споро.

При тих клейнотах власне ясніше палає
Каміння, без фольги-бо, своє світло має,

---

* Курч – назва герба І. Мазепи.

** Телети – задуми.

Світити буде вік довгий
через нащадків, власне,
Як обертон світлий з того,
що ніколи не гасне.

“Перестань одним, Фебе, дрочить тоном струни,
Лиш з солодкого творити бенкет неfortunно,
“Varietas delectat”,* – народна є мова.
Приємна вухам пошта, коли щораз нова.
Забавна переміна нудьгу розбиває,
Не завше Феб при лютні, а й звіра ганяє.

Волоський тож дзярдин** людські вабить очі,
Вквітає різнобарвно все Флора охоче.

Тому і Діярбетські дорожчі дивани ¹⁴⁴ ,
Що з різнобарвних ниток і є змінотканні.

Не може однофарбний бути образ значимий,
Хоча і Апелесів ¹⁴⁵; це так як із тими

Дорогами, що гарно на версі ясніють,
Та й ті без переми не раз повсякдніють.

Корони пишні царські, та більше є цінні,
Коли у різноякім убрались камінні.

Де квітів є згідлива в доборі незгода,
Там люба очам людським буває догода.

На іншу думу треба свої струни строїть,
Хай інша повість крильно летить у покої”.

Сказав, тоді замовкнув, – і струни стихали,
Хвилини ті відбігли, як лютню чуть мали,
В Палаці вельми тихо, бува так по війнах
Із вітром, океан як спинивсь і – спокійний.
Я сам тут залишуся, поки Феб на нові
Пісні наладить лютн. Свою букшпанову***.

ВІК НАУКОТРАВНИЙ
вельможного його милості пана,
п[ана] Івана з Обідова ОБІДОВСЬКОГО,
їхнього царського маєстату стольника,
різнострунною лютнею Аполлоновою у золотім покою слави
оспіває.

Достойні неостанні прикмети у цноти
З покотних хмар виходять на вид отой злотий.
Не добре у підземних
Аверну ¹⁴⁶ льохах темних

---

* Помилкова істина /лат./

** Дзярдин – порода коня.

*** Букшпановий – з круглим деком.

Ховатись сонця ясності.
Поваги мало має Титан злотоокий.
В нутрі що криє нурт Инду¹⁴⁷ глибокий
В ніщо би зорі стали,
Як нам світить не мали
В лякливій нічній темноті.
Дає ціну хто перлам глибоко укритим
На дні морським? Ціною, що є знаменита,
Мінера не ясніє,
Хоч золото криє
У пеклі отхлань глибока.
Поховані від сонця ясні діаманти,
Не можуть людям в очі так легко впадати,
Як в мертвій лежать тіні,
Не являчи проміння
Для людського відтак ока.
Коштовностей не ймення ціну визначає,
А річ сама. За злото самий вітер має,
Небачені хто скарби
Гетульського Гіярбу¹⁴⁸
На власній-бо важить шальці,
Не йшов хто по багатій очима Персиді,
Хто в злотородній зірні не побачив Ліди
Марне багатств убожество –
Це порожнечі множество
Марне з'являть у похвальці.

Не той славний є, хто про хвальну чує цноту,
А котрий неоспаний, звик вести роботу.
Учинком пам'ять слине;
До слави не полине,
Хто в глиб утруднень не входить.
Нептун не має втіхи в облові перловім,
Як Йовиш не засмутить вогнем перуновим,
Без труднощів-бо слава,
Без супротиву ставна
Цнота нечасто народить.
І Ахіллес¹⁴⁹ ніколи б не став знаний світу,
Коли б не міг він Марса верстату зажити.
У Лемуційській йшов зброї¹⁵⁰
Із військом він до Трої
На попис мужства свого.
Хто знав би про Уліса¹⁵¹ моторність відому,
Коли б не засміявся з морських бід при тому.
Де звабливо-зрадливий
Сирен топив брехливий
Палінура¹⁵² не одного.
Правдивої то слави позначні зневаги:
Ціни значної з вітру учинені ваги,
Рубін із скла істотно,
Погірдно зшиті цноти,
В кутку коли таяться.
Цноту, коли ти хочеш в підозрі лишатись,
Пером Дедала в льоті до сонця злітати¹⁵³.
Отам покаже неба
Нам свідок – жар від Феба,
В тобі фальші не містяться.

Скажу одне: з вугіллям змішав хризоліти
Із Полікарпом¹⁵⁴, кривши клейнот знаменитий
В бездонну прірву моря –
Ти той, що яснозор'я
Цнот в славі знатній не дістанеш.
В землі скарб, сонце в хмарі, свіча згасне збита,
Зерно в воді, меч в піхвах – і мудрість закрита.
Як розмисел мій блудить,
Хай слушність не осудить:
Чи честі хвала постане?
Ти в честі, Обідовський, поважні-бо види
Понесли в небо пера, Орла твого видно.
Не згасли марно в тобі
В вітчизняній оздобі
Гербові дому Клейноти,
Бо бувши знатним батька шляхетного сином,
Подібним гідність ложа ти виміряв чином.
Коштовна є цнота,
Веде відтак охота
Твого роду чесноти.
Потреба була в літа квітучі в опіку
Злетіть Мінерві¹⁵⁵ мудрій, злетів у цім віку.
Не мовлю: вихованцем
І до наук коханцем
Їй був, Теопомпус¹⁵⁶ другий,
А так-бо: пурпуровим промінням і сходом
В день прийшлого віку, і літ сонцеводом
Не крилось це у тіні;
В багатому промінні
Везли його Пегасові цуги,
Де скеля жива гойні струмки викидає
І умислом де спраглим напої зливає
І де Могиліянський
Є кошт, прибутки панські
У струм пуншовий входять,
Кажу: там, де гербовна /спливає немало
На тебе Русь, Дніпровим нутром-бо/ похвала
Без правди що, фальшива,
З майном літ давніх зливно
З глави Йовиша родить,
На труднім Геліконі кладеш юні літа,
Багато собі взявши мудроти у світа –
Феб знає віршотворний
І Туллій невиборний¹⁵⁷ –
В вимові любов постане.
Хай хтось і за Гаррони й Секвани прямує¹⁵⁸,
Хай королівство лілій¹⁵⁹ виборне смакує,
Тобі замість Сорбони
Парнас роський виборний,
За Евроти¹⁶⁰ Дніпро стане.
Перо твоє Дніпрову просту бере воду
Поміж тих роксоланських, що давні, народів,
Та славі це не шкодить,
Що крізь таке проводить –
До берега вічності близить.
Комусь нехай Тибр¹⁶¹ пасмом Гіпокренським пінить,

Хай Ватикан у мудрий себе Парнас мінить,
Паллас твої в'є скроні
В вінці на Геліконі
В князів роських в дідизні,
В якій мисленно-грізний Градив із Стагіри¹⁶²
На мудрості зятяги зсилає еміри,
Свої підняв Атени,
Де йдуть без карацени * –
Бої мудрі відправляє.
В Аристотеля полі¹⁶³ утрудненім ходиш,
В Критенськiм лабіринті, який не виводить,
Ти був Тезеєм новим,
Якому із основи
Лавр силогічний звивають.

Бував у справах дивний своїх, Аполлине,
Темнив слова, як слівний десь океан плинув,
Але що трудна з Богом велевладним справа,
Як каже, хай на тому людська думка ставить.
Не раз у самім стрімі колеса заклинить
І думка в тiнь нудотну весела поплине.
За прикладом урядних світ рядить-бо справи:
“Гетьманом стоїть військо”, – Марс каже кривавий,
Та знай: ота звичайна робота, що знаєш,
Як коло дзигарове, в карб перший вертає.
Так посприявши люті з праць роком багатим,
Потреба до Палацу оглухлим озватись.
Кінець, а не початок завжди справа хвалить,
В твердім наслідді діла рве пам'ять і скали.

ПРОГНОСТИК

великої надії
в оточенні славоквітних літ
вельможного його милості пана, п[ана] Івана з Обідова ОБІДОВСЬКОГО, їхнього
пресвітлого маєстату стольника, віщій бере Аполло таким на своїй лотні sectem**,
зголошуючи.

Хто не чекає на дальшу погоду,
Де золотим Феб промінням сходу
Ясніє. Так і в Гімметовім саді
І Гібла, так і безпечні Евгадди¹⁶⁴,
Коли волосся сріблом завітчають,
Плодів на осінь багато чекають.
Коли і Церес¹⁶⁵ в зеленій короні
Веселі світу обплітує скроні.
Про плідність збіжжя сумнитись не треба,
Перлова цера веселого неба,
Що йде, погоди тлумач буде істий,
Бліда ніч кобцю в уладді зірчистім,
Даючи знати, яке лице стале
На небі ранній Фаєтон розпалить.
Кинтія¹⁶⁶ перло коли розмалює,
То двом подібним весілля рокує.
“Alba serenat”***, – казати так стане,

---

* Карацена – панцир.

** Способом /лат./

*** Біла ясність /лат./

Звіщають зорі, який день настане.
В колиці знати лернейського змія,
З Алцідом бий їх, ті Гарпії злії¹⁶⁷ .
В трилітнім видно було Македоні¹⁶⁸,
Що мав на всесвіт сідати на троні.
“Aliud tibi qutere regnum”,* – є мова,
До Александра була Филипова,
Коли доглянув його дух високий –
Йому тісний дім і світ весь широкий.
Амілкар в ранніх літах Ганібала¹⁶⁹,
Що Рим розіб'є, присягу взяв сталу
В малого сина, доглянувши цноти,
Що в нім воєнний є дух – не пещоти.
Ахілла взнали в дівочому строю:
Палав той Марсом, праг крові і бою.
Сховать не можуть жіночі капоти,
Як кавалерська у серці є цнота,
Ані Орментуль, ані Рейтикора¹⁷⁰,
Що в караценах вела хітність скоро.
Вага у бронзі не та, що у злота,
Хоча подібна є їхня істота.
Так і в звабливім обличчі Ахілла,
Ні, не Кіпріда¹⁷¹, Беллона світила.
Так Поліарха при Ареніді**¹⁷²
Не довго в почті служебниць хто видів.
З коси звільнившись тугої тієї,
Відважна мужність покине Сабейв
Зибет¹⁷³, як пахне порохом слава
Від Марса – мужня піде вправ забава:
Мечем залізним віки злотні бити,
Ламать тераси до слави в закритті.
Відтак літ перших ясніють як зорі,
Подальший в того вік буде в дозорі
Світить. Правда віків мужніх проба,
Зі зброї видно таке Деїфоба¹⁷⁴
Іще з дитинства. Пізнати з самого
Плода пахтіння із древа якого.
Вік рідко мужа у злочини вводить,
Як юність цноти і слави збір родить.
Управна юність в цноті тої ж мочі
Смертельно світить однаково ночі.
Так, Обідовський, твої юні літа
Завчасу свідчать, яким тебе в світа
Побачить хоче Цнота. Річ на око
З'являє, що твій талан є високо.
На ступінь слави провадить, як льотом
Орла свого під зимнім Беотом
Буяеш горньо, в земних сонць промінні,
Своє вклав око, при тому і тіні
Також зичливі. Не хоче хто слави,
У неоглядну впадає пиляву.
Тобі належить об царській трони
Отертись, котрі збагачені вповні.
Твої клейноти виказують ясно,

---

* Іншим тобі бути володарем /лат./

** Прим. На полі: “Бар[оній]. В “Битві” /лат./

Що глянець тої ваги не погасне,
В очах монарших значну ціну знає
Каміння, хоч і дешевим хтось має.
“Pretia regum”, тож мужні голóви
В ціні одній є із злогоголовом,
Мосянжна кров є, – селянська оцінка –
Ціною в срібло, гатунок один там.

Ясний, Плането, ти є в російських
Неба́х, до ласки значних царів близький.
Коли те сонце ясніш пригріває,
День віковічний хвали розпалєє
Тебе, не дивно: кіл тисяча возить
Тих, променистих. Хвала хай в дорозі
Комусь на пострах, що qni est in culmine
/Як те буває/ non procul a fulmine,**
Виносить щастя, кого ж вберігає
В тяжких упадках – жартує, сміх має.
Кому дні золотні рахують дзигаром,
Учиняють Крезом¹⁷⁵, а хочуть – біда́рем.
Тим більшим серце, гірким плачем квилить,
Що раз пізнавши десь ласку, омилить.
Утратить важче, ніж мати нічого,
Не мав – не тратиш, то ж жалість од того
Не їсть, не має по чомусь жаліти,
Багатство більше звекає сум лити,
Аніж убогство, що tinea gumpunt
Tecsta quitem***. Не так це бува фунт
Лиш злота, зчинить бунті добромислю,
В багацтв великих страхи є навислі.
Фортуна злотна думки сталні робить,
Кого упірним в набутках знаходить
Багацтв. Офіра вбива в серце гроти,
Кого ж покине, лишає клопотним.
А хто у щаснім буває мешканні,
Тяжкі й такому є випробування.
Як сонце сходить, відтак і заходить,
Дається щастя, назад-бо відводить.
О нестатечні статкі світу цього,
Щасливий, щастя уникнув хто того.

Та ті погрозки тобі не зміряю,
Бо non Metelli fato,**** кожен знає,
Заскарбив щастя. В тім перша роського
Альціда праця, кажу, вуйка твого,
Мазепи Йвана, твоєї ще цноти,
Щоб відчинився царів поріг злотий,
Куди, як звично вести зможеш кроки,
Фортуни фавор розміриш широкий.
А той, що хоче в запас взяти достатки,
До незнайомих тяжкі індів спадки –
Спускають в куплях, отож замість злота,
Не раз смерть возять, життя страту по тім.
Рука драпіжна скарби так збирає,

---

* Царська плата /лат./

** Хто є у верхах, не далекий від удару блискавки /лат./

*** Молодий пагін рве й п'яту покрівлю /лат./

**** Не Метеллі¹⁷⁶ доля /лат./

Так злотну шибу бува відкриває.
Де йдеш криваво відкритим серцем,
Нещадно точить меча там мордерця.

Неситу Ліду, ті злотнії глуди –
Ах, хтивість людська! – як дрочать! Народи
Залізні часто ти золотом труїш,
Як в серці гострі жала гротів чуєш.
При злотних ласі столах Мідасове,
При срібних струмах спражні Танталове –
Ті, котрі марно за щастям ганяють,
Втрачають щастя, в нещастя впадають.

Високий дух твій не крізь злотні хвилі,
Крізь прикрі стежки до слави йшов смілий,
Бо у змаганні на Мудрості полі
Ти Евріяльних мудрот¹⁷⁷ мав доволі.
Цнота на праці виплатна в'їжджала,
І цим ласкавим монархам вказала
До серця розмисл: тебе збагатити,
Доглядно із добр своїх наділити
Посесіями*. Сказать є спромoga:
Не гнав ти щастя, догнали дороги.
Не ти шукав це, воно тебе радше –
Цнота так явить себе пильна завше.

Хоча не мислив про злотну годину,
Сам-бо нуртом перлокрутним плине.
Не вір тож щастю, не вір у потугу,
Бо легко може зірвать злотні пруги
У лямках, як їх у позику вклала
Фортуна – вірна нігди не бувала.
Чуже, не власне вона розкриває:
З одного здерши, в те інших вдягає.
Орiс externaе сиріена** не має –
Цнота, саму-бо себе в скорб зливає.
Не май нічого, цноти май багатство,
Без цноти мати дарма – це жебрацтво,

З ким цноти, з тим є готова фортуна***,
Шукать не треба у кольхів десь руна
До злота хтивим Язонам, над злото
Дорожчі всього велемочні цноти,
Відтак твої де і щастя, й гоніри,
Й цнота, там царський Орел в перах чорних
Під власні крила бере ув опіку,
Сторожа чуйна, скажу на притику,
Ніж у плодів тих, що в Геспериді¹⁷⁸
Або при руні фрикійськiм в Колхиді.
Пристати жодна Медея¹⁷⁹ не зможе,
Алцідес жодний тут не переможе”.

Слова ці ледь сказав я, одначе раптово
В самім пробігу думки назад відрухово,

---

* Посесія – нерухоме майно.

** Підтримки чужого бажання /лат./

*** Прим. На полі: “Плавт. Амфітріон”.

Як то у пущі олень Меламна страшного¹⁸⁰,
А чи лячна гієна, від того ручного,
Встерігши там, Тамфага¹⁸¹, летить в гушавину,
Погнала вітром раптом у скельну місцину.
Зірвав тут Фебус струни, можливо, навмисно,
Розладнану лютню в запліччя притиснув,
Відтак і я, що пісню співати збирався, –
Аполло занехаяв – також не старався
Пізнати справи старших, /
Буть щирим з виказу
В ділах панів – так слуги вчиняють щоразу.

КАНЦОН АПОЛЛОНОВОЇ ЛЮТНІ

в золотім покої слави гонорові
ясновельможного його милості пана,
п[ана] Івана з Обідова ОБІДОВСЬКОГО,
їхнього царського маєстату стольника,
колегіята, приспівуючи, ерінісіум*
Сармацька муза, вітчизняним резонує ритмом.

Не крий, музо, що бачив світ на свої очі,
Значних діл пам'ять, радо на Гелікон крочить.
Вночі темніє гонорний плід ясний,
Лягає в попіл титулля,
Не бачить їх-бо світ чулий,
Клеанта праця¹⁸² як свіча погасне.
Є явно кожен гонор – гора Атлантова,
Яку можна в низькім долі й перкрити ховом.
На те єгиптські піраміди сталі,
Також стовп славний Родійський¹⁸³,
Високістю небу близький,
Здивовано віки щоб на них поглядали.
Достойництв також домовились чини,
Щоб в пам'яті могли бути, в хвалі Мнемозини.
Цнота-бо гонор не раз посідає,
Бо дбає гонор про славу,
Слава про пам'ятну справу,
Справ гідність Кліо¹⁸⁴ мудра у вічність складає.
Честь вежі Птоломея¹⁸⁵ без палу погасне,
Що гонор без значної хвали чинить власне.
На те-бо й титул, загалом, родили,
На те гонори пресвітлі,
Дочки в красі цнот розвітлі,
Щоб вуя славу довічно ростили.
Не те життя, як бачить в своїй високості
Світ, ані заживає від сонця ясності,
Не те лиш: бути в реєстрі шанібнім.
В людей, що на морі світа,
Пливуть прудко бистрі літа.
Не те: в Люцини прожить оздібним,
Живе, котрий при славі роки свої ділить.
Тому Ляхесис¹⁸⁶ літа пряде, свою мичку
Матусалёву¹⁸⁷. Стрілка – цей світ невеличка.
Швидкоплинні в нуртах води,
Не стане від сонця льоду,

---

* Віршує /лат./

Є скла блискоти – нікчемність звична.
З привидами своїми з очей сон зникає,
А голос закороткий в луні відгук має.
Дзвін струн мосяжних, а чи лискавиця.
І дим поспішно зникає,
Пухир води пропадає –
Життя до смерті близька є границя.
Пестанська як троянда¹⁸⁸ від сонця всихає,
Як звук летить із вітром, хоч гучно лунає,
Літа отак нагло у море влітають.
Шукай із Аргусом стоочним¹⁸⁹
По краю підоболочнім,
Не зможеш нігди пізнати, де бувають.
Відтак життя хто вічне бажа вторгувати,
Вмій дорогу ти цноти і честь шанувати.
Коли ж ганьбишся в глухій літа тіні,
Заникне, тож зводь заслуги,
Почет гонорів долугий
І вічному йменню – підстави нетлінні.
“Nos te perennitate metior annorum”*, –
Сказав був Александер, але gloris factorum**.
Не снігом волос норвейським покритий,
Але шляхетних справ застава,
Набута цнотою слава
Віків реєстри читає прожитих.
“Gloria non moritur, – засвідчив Авзоній¹⁹⁰, –
Fama manet facti”*** – ото ж не сторонить
І Насо¹⁹¹ мови. Хвалебні тож чини
Ввік не зганить зажиті
Цноти блиск, в славі критий,
Не згасне в тіні довік Прозерпіні¹⁹².
Не жив той, власне, котрий в неславі триває,
Не віда світа, котрий неслави тінь має.
Достойним людям душа – друга слава.
Іще живучи в міцному тілі,
Живим мавзоєм наділить,
Кому не дають жить умерлі справи.
Належить ясно в світі обличчям світити,
В Летецьких водах сором хто хоче згасити.
Життя як славне, правдиве пожиття.
Такий навіки вмирає,
Кого непам’ять ковтає.
Хтось зна, живеш хоч ти ховано в світі.
Хоча б у злотнім щасті світився незмінно,
Світив, та марно згаснеш, ховавшись у тінню.
В погорді – тихий, близький Лібітині¹⁹³,
Хто в світі гостівничий,
Немов Югурт¹⁹⁴ – темничий,
В’язниш покірно достойні чини.
Не взнати злотолиця-Титана в особі,
Як в смутку хмар чорних сховався у жалобі.
І Цинтія буде тоді срібна хвальна,
Коли в хмар ясных короні,

---

* Наша тривалість вимірюється роком /лат./

** Слава твориться /лат./

*** Слава не вмирає. Добре ім’я ранком чиниться /лат./

Вогнисто підносить скроні,
Присвітить світу у тозі вітально.
Про Ерітрейські перла¹⁹⁵ хто зна, коли в хові,
У глибі вод похитних – не буде в облові,
Каміння, що цінне, нема в Тапробані;
Коли ж в ті перлові рудні,
Зібрав достатньо людність,
Корисна праця марніти не стане.
Quincius Супсіннатус^{*196}, коли роля бавить,
То римська диктатура того і прославить.
Кир пастухом був поміж пастухами,
Поки дільні його літа
Не вийшли в позір світа.
Живе померло, хто неславний прямо.
А як хто хоче жити людиною знано,
Будь на очах постійно, щоб бачили славно.
Не має-бо світла походня погасла.
В морях перла, в землі скарби,
Не мають ще в очах фарби, –
Так слава тратить цноту свою власне.
О, чесний Обідовський, звертаємо очі,
Твоїх літ бачим кола, що швидко біг точать,
Шарлатна пальмо на світу обзори,
Знай, Феб безліччю проміння
Лілеї на скронях мінить
При щастєвладнім від цноти дозорі.
Нічним кажаном буває і річ, що пристойна,
Коли хапа брудного Аверну мла збойна,
Лехейського ти є гнізда Орел з тіні¹⁹⁷,
Із Іди гір лаврородних
Летить перо добровгодне
Орла у сонці, в гідності промінні
Хіба не є ясні літ сходячі зорі,
Як видні – квітне юність у зрілім гонорі.
Опав недавно дитячий квіт з тебе,
А юність так розжеврїлась!
Цнота на те спричинилась –
Став честі промінь злоголовий з себе.
Скоріш у тебе цноти дозрілі з'явилися,
Ніж літ надії квітні тобі ворожили.
Не дивно: завше прудка в бізі цнота,
Не грали б по волі літа
На огляд високий світа
Іти як вгору не звабить охота.
“Virtutis quam aetaris cursus velocior”^{**}, –
Промовно князь віщає. Буйний, крильний – фавор,
Піднесений льотом цнота там ширяє.
Сибаританське пестїло,
Єдвабне на цноти сідало
Відтак нехвальним шляхом кривуляє.
Нехай хто при вогнистім опалі Градива
На гонори вже зрілі бажа собі жнива,
Як Катїліна¹⁹⁸, що власній вітчизні
/То-то Яга преотрутна,

---

* Квінтія Цинтінія /лат./

** Доблєсть триває, доки стрімко біжиш /лат./

Що хіть свою кроїть крутно!/
У серці малює важкі рани різні;
Хай Рим, цей пан світу, в залізній неволі
Ячав у путах, досить, як станув за волю
Його-бо Юлій¹⁹⁹. Нехай риштаками
Кров ллється в вугіль спекла,
Руша саме в поміч пекло,
А сталось: в Римі владів гонорами.
Будь ipse tibi* Консул /скажу більше, інше/,
Будь ipse Senatus**, із тої ти виші –
На діл посунуть і гідність, й корони,
Як високо вибуялий
Та подібно стрілі впалий –
Важке звичайно, що знижене в гоні.
Хай хтось діяментові підсуне пекарди,
Захоче, щоби честі додав замок ладний,
Хай брязка золотом, зведе срібні вали,
Як гонор є, й стане золотом,
Сталистом ужитим гротом –
Не радий на честь ту гвалтовну вік сталий.
Безпечніше повага в заслугі панує,
Хоч підданство невільне комусь і смакує.
Як вірне, не думай про щирі фавори:
Прихильність зі страху де,
Перун у серці буде,
Розбій у гвалті покриє гонори.
На гідність пір'ям орлім ти окрилатів,
В двір Йовишів російських влетів воскресатись,
Як Ганімед той, бо поваб є цноти.
/Нема, щоб був миліший,
Та й чи бува чесніший/,
Приник притульно, де царський трон злотий.
Хай Клеопатра перла у трункові топить,
Антонія усяко схотінками кропить²⁰⁰,
Даремна трата! Часи такі стали:
Відступили-бо дива,
З каміння – вода жива,
Людей поїли струми щедрі скальні.
В твоє *каміння* плине стольника похвала.
Іван – це ласки знеслі, Петро²⁰¹ – в небо скали,
Що доброчинні ллють злотні струмки.
Є безпечно мовить змога,
Що гербовії дороги
Каміння точить – для слави це трунки.
Змалой, о Фідій²⁰², в тому *камінні* значимий
Ти образ слави йменню навіки, зичливий
Тих Обідовських похвальна є сила
/Бо з криці слави кує вік,
Кому вічність дасть дієву/,
А викрутність слова в діямент стверділа.

“До скелі Андромеду²⁰³ в Кавказі прикуто,
Персеєм-бо²⁰⁴ для волі понищено пута.
Персей новий ти, Йване, нехай твоя справа
Вчиня, як Андромеді, мені зливши славу,
З гербового каміння злечу у світ крильно,
Поміж народів ймення понісши прихильно.

*** Сам собі /лат./

**** Сам сенат /лат./

Ославлю Обідовських довічно в прислугу,
Новітнього Персея, Андромеди друга,
Що з Німом²⁰⁵ нероздільна, тепер розділилась,
Щоб в домі мати славу – ніщо таке діло!
Бо з Дому послом слави у світ іти має,
Тож з нею і на боці і в домі єднає”

Як те на своїй лютні Аполло програв був,
Напрочуд інший образ в покої постав був.
Земля тоді здригнулась, порушилися стіни,
А Дім аж затрусився раптово в третинні.
Зірвавсь на морі вітер, схитнулися судна,
Злякалося моряцтво, страх виник повсюдно,
Помчав по Геліонах²⁰⁶, смерть стала на очі,
Волосся сторч знялося, густа імла точить.
Довкола день немилий, ніч вічна тривожить,
Аквіло²⁰⁷ із Зефіром взаємно розхожі.
Не йнакше у тім часі було, прилякало,
Коли Палац раптово увесь захитало.
Якеєсь страховидло на Палац приходить,
Мені на серці боязнь отруплено бродить.
Не видно людських вудів, не знати і кості,
А дивна якась постать в своїй великості.
Очей лише багато, як зір злотих в небі,
Аргуса, мабуть, мав я уздріть перед себе.
Також є крил багато, вітри лютні – ноги,
Як клуби тьми над Татри слова йдуть од нього,
Мов тисячезяки вони промовлялись,
Ішла гучисто повість, без окриків лялась.
Була то Слава, котра ускрізь, усе знає,
Все чує і все бачить, бо пошту скрізь має.
Ї річ – розголося: “Як Геспер світився
Перед Пріяма сином Езакієм крився²⁰⁸,
Так Клеопатра, будши в Актейській дорозі,
Від Августа побита, сама у знемозі,
Гнів виливши, на з’їжу далася-бо гаду,
Щоб в Августа не бути у рабському впаді,
Так пестоці кінчають усякі достоту –
Пішла змії на з’їжу та, що в чашу злоту
Зливала усе царство Антонію якось,
Виказуючи в перлі любов свою знаком.
Голодна ситість зайва, що в ціннім камінні
Шукає краплі, бідна при спраги гасінні.
О пугари нещасні! Вино вини повне,
В яким і царство ціле, як лід в огні тоне!
О ласість ненаситна! О лакітна ситість,
Хто вбожеству твоему позаздрив би при тім.
Багатство бідне, голод при зайвім вчуває,
Нужденний той, котрому все мало буває.
Нема на правду в світі скрутнішої шкоди,
Як ситих цінним збитком відтак голод зводить.
Кажу: чи ж не приймає ніхто в тім похвали,
Як вудом чи канатом Етнейські запали²⁰⁹
Згаша? За вбогі збитні столи треба мати,
І вимисел навпільно й жагу не мішати.
Солома як палає, нелегко згасити,
Монгібеля²¹⁰ хіть трудна йде ласо впоїти

Вином. “quo plus sime poter, – правдива то мова?
 Plus sitiuntur aquae*”, – Горация слово.
 Luxuriae praedulce malum**, солодкість
 Усяку в собі таїть полинну гіркотність.
 Отруту у канари, жовч Кірка²¹¹ вправляє,
 Лукул²¹² тож не один лиш отруту приймає.
 І так як царство пив був безденний Антоній,
 Це свідчить: царства гинуть великі у тоні
 Фалерну²¹³. Отож в повнім вина розтрухані
 Чи потоПЛенцем Троя одна лише стане?
 Lovadunt urbem somnoque vinoque***/о смутна
 Новина, ах!/ serpitam****, чого злість відчутна?
 Пелазгів велелюбна війна не сягнула –
 Одна ніч п’яна того кінця подвигнула
 Страшливі то Харібди, значні аліканти²¹⁴,
 Як злотні можновладців заковтують фанти.
 Збитне пияцтво в панства – і світу не мило,
 Втрачає честь, так з Киром в Персиді вчинилось.
 Нічого більш не збіднять навіки похвали,
 Як ліру у Парнаських садах зневажали б.
 Що alterno-redenut choro*****, то правдиве,
 Risus que demitus*****; де більш згуби хтива
 Атропа²¹⁵, як не там-то, купресові мари
 Поставить, де піняться ті злотні пугари
 Солодким-бо токаєм; Харонові лоді²¹⁶
 Не раз було пливуть у Мастицькім²¹⁷ поводді.
 Але на що смачную вустам малмазію
 З солодкокапним ритмом єднати волю?
 Послухать радше треба, а що велемовна
 Уголос каже Слава в історії знову.
 Атенського що дочка царя Пандіона
 Бажає Філомеллі²¹⁸, сестрі врази повна?
 Оуди нешляхетно гнів змірює мстивий,
 Кладе на стіл, проклявши, їдунок жахливий.
 Терей²¹⁹ печально бачить труп сина свого:
 Від матері Ітин²²⁰ – бо з найдку вмер свого.
 Тиранські кров’ю гніву часи напоїлись,
 Нелюдсько страви мстиво рукою труїлись.
 Немилісна, Медеї жорстокіша, матко
 Живити смертю сина гнів, вже сама гадка
 Жахлива. Ніде більше злоба не панує,
 Як у жіночім серці, зрадний грім готує
 Нецирість білогловська, у мед слово мастить,
 М’яке в них серце, злоба у серці – сталь, власне.
 Скоріше тигра можеш собі приручити,
 Аніж завзятість серця жіночу зм’якшити.
 У матерів любов є й тиранство буває,
 Як запальная помста їм ум заливає
 Нешадна”. – Оте мовна тут Слава сказала,
 Ота віків поштарка, таке-то пізнала.
 Усе це їй – забава. З далекої Хіни²²¹
 Крізь море та Європу привозить новини:
 І як людськую кривцю п’ють бразиліяни,

* Більше п’єш, більше прагнеш води /лат./

** Солодка розкіш зло /лат./

*** Йовиша місто мариться упилому /лат./

**** Розор /лат./

***** Перемінно-з’явне в хорі /лат./

***** Смішне, як реве /лат./

І чим народ далекий живе, ті гіркани,
І де останні світу проходять границі,
Й кому ніколи сонце не світить у лиця.
Наочно все із військом об'їздила Слава,
Побачить що, те вуху дає для забави.
В кінець таке промовить: "Бувайте злотаві
Доми оцього двору, часи вам ласкаві
Записую пером цим". І за океани
Розлиті вилітає у даль, в Гадитани.
Палац той не бажає спустошеним мати,
Діла наочні праці не хоче лишати
Без похвали, бо цноти від матері має
/Virtus mater gloriae est/* – дочка це пізнає.
Хвала також і пам'ять у нас залишає,
Палац той Обідовських у догляд приймає.
В наступних же віках що цнота собі справить,
Труби моєї звуком, пером світу з'явить.

Тих тільки слів учинки в мені залишились
У пам'яті, а інші вслід Славі злетіли,
За нею. І в погоні побачив у льоті
Я Обідовських дому Орла з герба потім,
Не мігши у повітрі пропалу дорогу
Пізнати, за ним повести свої відтак ноги,
\Бо від котрого влади летить духом мав я,
Від Бога, тому здатність, вернувши, віддав я/,
Виходжу із святого Палацу поволі,
Аполло тут зі мною із лютнею, в волі
Безсмертній уславляє; тут на щиті напис
Кладу в камінні цінним на пам'яті мапи:

"Лютні Амфіона²²² колись-то бреніння,
В мури тебанські²²³ звело-бо каміння.

Був у часі лісів заспів,
Грали скали з струн зухвалих
Лютніста трацького²²⁴.

Палац той Обідовських зі струнного звуку
Роксоланського Феба покладали на злуку.

Він по-праві Касталь слави,
Цнот скарбниці і стражниця
Честі Обідовського".

АПОСТРОФА АВТОРА

До вельможного його милості пана,
П[АНА] Івана з Обідова ОБІДОВСЬКОГО,
їхнього царського пресвітлого маєстату стольника.

Зачинив Палац, серце-бо відчиню,
З кінця слів перёд щиро я спричиню,
До землі з морів судно я виводжу
І на море ходжу
Ритмам тож моім – різноплинні тони,
Наказав струні Феб спочити в гоні,
Струджений і сам в затінку схилився,
Лютню опустивши.
Зважився тож я без весла на морі

---

* Добрість є матір слави /лат./

Понестись, без крил хтів летіти д'горі,
Без Тезея я в Лабіринт заходжу.
На посміх годжу.
Музо, що почнеш без вождя свого,
Нелад у речах бува без старшого
І в порті самім, де Тифіс²²⁵ не буде,
Галеон блудить.
Злагода – в перун, тиша – в вихор крутно,
А канар – в полин, в криці злото чутно
Злитеє, його понад власні сили
Важити хотіли.
А коли Парнас зрушується знову,
Лютню розладна так Аполлінову.
Я змочив перо був у Гіппокрені,
Скінчившись спів у мене.
Серце-бо однак в себе затаїло
Щирість, крізь вуста виголосить мило
Обідовський, той текст, що від мого
Серця йде ясного.
Хай же золотим пасмом вік снується,
В діаманті хай ймення відіб'ється
У довічний час, сонцем хай літає,
В світі засіяє.
І нехай на лов вічної похвали
Твій Орел летить крізь барчисті скали
Гелікону, в край, на два боки світа
Різномовно, звито.
Очі щастя є, ці ясні клейноти,
Пильно хай у вік зазирають злотий,
Всякїї страшні випадки Горгони²²⁶,
Змісти Тизіфони²²⁷,
Хай перед щитом, зичу тим гербовним
Так, як і колись перед Перейовим,
В камінь стверднувши, в двері твої ясні
Не пройшли б напасні.
Хибне щастя, тут затамовуй коло,
В діамантах де Злотний вік довкола,
Світиться в щиті, де у гнізді Слава –
Панська дільна справа.
Мовлю: щастя хай, обійнявши славу
Обідовських, нас під Орла ласкаві
Крила підведе, подаю і я так
З Талією²²⁸ в тактах.

ПРИМІТКИ

Перекладено з польської мови із латинськими вкрапленнями за виданням: "DROGICH KAMIENIY SPEZA", Чернігів, 1693. Твір – панегірик небожеві І. Мазепи, який на той час ще навчався в Києво-Могилянській академії.

1. Квінтеліанус /Квінталіян/ Марк Фабій /бл. 35 – бл. 96/ - давньоримський теоретик ораторського мистецтва.

2. Тріон – північний край, земля.

3. Телігон /Телегон/ – син Одиссея й Кірки. Засновник міст Тускулуми і Пренесте /тепер Палястріна/.

4. Септизонії – семизвуччя.

5. Маріус /Марій/ – /156 – 86 до н.е./ - давньоримський полководець та політичний діяч.

6. Теонін /Теон/ – вільновідпущеник, який прославився їдкими сатирами.

7. Мозей /Мусей, Музей/ – мітичний співак-провісник, учень чи син Орфея.

8. Трої Пергама – троянська цитадель, поетична назва Трої.

9. Мамфієські Колоси – велетенські скульптури в м. Мемфіс у Єгипті.

10. Карл Великий /742 – 814/ – франкський король.
11. Апеллес /356 – 308/ – давньогрецький художник.
12. Гігантонома – велика країна.
13. Роксоланський Альцід – український Геракл, йдеться про І. Мазепу.
14. Фарос – острів із гігантським маяком.
15. Язон /Ясон/ - провідник аргонавтів, які здобули в Колхиді Золоте руно.
16. Малєя – мис на Пеллепонесі; Сірта – затока біля Картагену – позначки спартанців та картагенян.
17. Цересніс /Церера/ – богиня хліборобства.
18. Двогорбі вершини – Парнас із Геліконом, образ культурного осередку.
19. Ерицій Пуетан – автор твору “Про комету року 1619”.
20. Сарбевський Матвій – польський теоретик бароко, автор поезики.
21. Геліконські роги – йдеться про т. зв. двогорбий Гелікон.
22. Евтерпа пісні грала вдатна при Гіпокрені – Евтерпа – муза ліричної поезії. Гіпокрен – струмок з гори Гелікон, вода якого давала натхнення.
23. Аонські гони – Аон – частина Беотії, де існував культ муз.
24. Гіммерійська темня – Гімери – місто й ріка в Сицилії; темня – темниця.
25. Люцина /Ляцена/ – одне з наймень Юони, як покровительки шлюбів, також богиня плодів у римлян.
26. Летейські вали – йдеться про розбурхану р. Лету в Підземному царстві, визначала забуття, смерть.
27. Цитерон /Кіферон/ – гірське пасмо між Беотією в Греції та Аттикою.
28. Траян Марк Ульпій /53 – 117/ – римський імператор, прославився як завойовник.
29. Беот /Беотія/ – історична область у Центральній Греції.
- 30-а. Електра – сестра Ореста, здійснили криваву помсту.
30. Беллона – богиня війни.
31. Оріонове коло – сузір'я, вважалося, що його поява віщує грозу.
32. Зефір – бог теплого вітру з заходу.
33. Гіпотад – синонім Еола, бога вітрів.
34. Феб – синонім Аполлона, бога світла та мистецтв.
35. Мнемозина – богиня пам'яті.
36. Син Лятони з Далії – Аполлон.
37. Ідайська колона – Іди – гори в Греції. Олімп - одна із Ідайських гір.
38. Бузиридові коні – коні єгипетського царя Бузирида, якого вбив Геракл, мітичний грецький герой.
39. Ереб – бог підземної тьми.
40. Агемемнон – герой Троянської війни, ватажок грецького війська.
41. Мельпомена – одна з дев'яти муз, муза трагедії.
42. Асканій, Палантій, Горацій – Асканій – син Енея, його звали ще Юл; Палантій – мітичний персонаж, гігант; Горацій Коклес Публій – римський герой, врятував Рим од етрусків.
43. Кастальський струмок – струмок біля підніжжя Парнасу, вода якого давала натхнення.
44. Акезин – ріка в Індії; Таг – золотоносна ріка.
45. Гіпокренський нурт – див. прим. 22.
46. Еміри – володіння, війська.
47. Йовиш – синонім Зевса.
48. Кіленчик – житель Кікілії, області в Малій Азії.
49. Ерата – одна з дев'яти муз, уособлювала ліричну поезію.
50. Градив – синонім бога війни Марса.
51. Морфейове ложе – Морфей – бог сновидінь.
52. Пеней /Пеной/ – річковий бог.
53. Марпатицькі скали – Марпези – гори на о. Парос, славні мармуром.
54. Тигрис – річка, що розділяє Ассирію від Месопотамії.
55. Геліца /Геліка/ – дочка аркадського царя Лікайна, яку покохав Зевс, перетворена в сузір'я Великої Ведмедиці.
56. Геркінські тіні – покров Божого закону. Геркій – Зевс-законопокровитель.
57. Персей – мітичний герой, що вбив горгону Медузу.
58. Цимбрійські народи – власне кимбри – давні германські племена.
59. Гедитана води – підземна ріка.
60. Белларофонт – мітичний герой, переможець потвори Химери. Його скинув Пегас із себе, після смерті перетворився на сузір'я.
61. Ганімед – хлопець-виночерпець у Зевса.
62. Фаетон – син бога сонця Геліоса; правлячи колісницею, ледве не спалив землю.
63. Темісіна кара – Теміс /Феміда/ – богиня справедливості.
64. Піроенти, Ергони – власні назви коней.
65. Оріона меч – Див. прим. 31, тільки там ідеться про коло, тут – про блискавку.

66. Юнони окрай – Юнона – верховна богиня, її окрай – небо.
67. Гіперіон – мітичний персонаж, батько Сонця, Місяця, зір.
68. Гута сикульська – сицилійська склоливарня.
69. Цібелла /Кібелла/ – богиня родючості, їздила у візку, запряженому левами.
70. Калліопа – найстарша з муз. Покровителька епічної поезії та науки.
71. Августова потуга – Август /63 – 14 до н.е./ – римський імператор.
72. Персифонове царство – царство смерті.
73. Шукав... Орфей Евридіку – Орфей – син Аполлона, мітичний поет і співак, хотів повернути з Підземного царства дружину Евридіку, але не зміг.
74. Води Пімплейські – Пімпла – джерело на Олімпі. Пімплейські жительки – богині.
75. Аонські каспери – див. прим. 23. Каспери – жителі Касперії, міста сабінітів.
76. Паллас – інша назва богині мудрості Паллади.
77. Війни велетнів на богів – епізод грецької мітології, коли проти богів повстали гіганти, подібні до богів, але дикі, були знищені.
78. Порфіріон – один із гігантів; Пеліон – кентавр.
79. Осса – гора в Тесалії недалеко Олімпу; Тифон /Титон/ – син троянського царя Лаомедонта, якого покохала богиня Еос.
80. Тринакріс – давня назва Сицилії, буквально – “триконечний”.
81. Алоїди – велетні надзвичайної сили.
82. Арехонт – ріка в Підземному царстві.
83. Девкаліон – син Прометея, тесальський цар, єдиний із людей, що врятувався від потопу, став родоначальником нового людського роду.
84. Піра – дружина Евкаліона; Аталанта – славетна мисливиця.
85. Телюра – божество матері-землі в римлян.
86. Ерідан – річковий бог і річка, де побував Геракл по дорозі до саду Гесперид.
87. Ікарові води – море, в яке, за мітом, упав Ікар.
88. Дедаловий син – Ікар, мітичний герой, який, звільняючись із Лабіринту на Криті, на штучних крилах, зроблених батьком Дедалом, намагався перелетіти море.
89. Тезей /Тесей/ – один із найвидатніших героїв грецької мітології: Аріядна – дочка Міноса. Коли на Крит прибув Тезей, Аріядна, закохана в героя, допомогла йому вбити людинобика Мінотавра, що жив у Лабіринті.
90. Теукр – в грецькій мітології син річкового бога Скаламандра, цар Трояди, що переселився із Криту в Троянську область; відповідно, теукри /тевкри/ – троянці. Мікени – область, де царював герой грецької мітології Орест, в Арголіді на Пелопонесі.
91. Війна десятирічна... від Гелени – від дочки спартанського царя Менелая, яку викрав Паріс, після чого й почалася Троянська війна.
92. Ляції ріллі – Ляція – область у центральній Італії із столицею Рим. Затопи тирянські – від Тир/Тір/ – міста в Пелопонесі /Греція/, а також столиця Фінікії.
93. Турнус /Турн/ – римський володар, змагався з Енеєм. Лявінія – дочка Латина, друга дружина Енея.
94. Ангізеса син – Еней, син Анхіса.
95. Авзонський край – Італія.
96. Гімेटта /Гімет/ – гора в Аттиці /Греція/, відома мармуром, медом та прянощами.
97. Родопен /Родопи/ – гори на сході Балканського півострова.
98. Норвейський – від Норея – міста в історичній області в Норіку /Австрія/.
99. Лебеді Каїстру – Каїстр – місцевість між Тракією та Македонією. Каїстрові лебеді – амазонки, жили біля ріки Стрімон.
100. Еліз – місто в Пелопонесі біля Олімпії – центру олімпійських ігор, алегорично – переможець.
101. Син Алкмени – Геракл.
102. Антеусові карки – Антеус /Антей/ – гігант, якого здолав Геракл. Лернейські гідри – Лерна – озеро, ріка й болото в Арголіді, де жила багатоголова гідра, вбита Гераклом.
103. Геріон – триголовий велетень, годував людським м'ясом свою худобу, яку забрав собі Геракл.
104. Еурест /Орест/ – давньогрецький герой Троянського циклу, син Агамемнона та Клітемнестри.
105. Гади – місто в Іспанії.
106. Гесперійський сад – сад із золотими яблуками вічної молодості, його стерегли Геспериди, дочки Атланта.
107. Гіпноменес дійшов Аталанти. Гіпомен – чоловік беотянки Аталанти, обох Кібела перетворила на левів.
108. Оет /Ета/ – гора в південній Тесалії, де був спалений Геракл; Діаніра /Деаніра/ – дружина Геракла, її дар Геркулесу – одяг, просякнутий кров'ю кентавра Неса, від нього Геракл і помер.
109. Гарпократ – бог мовчання.

110. Серадзька дідизна – Серадзька земля в Польщі.
111. Краї сабейські – аравійські.
112. Цедей – подорожній.
113. Гангесова піна – від Ганг – річка в Північній Індії.
114. Норик – див. прим. 98. Вулкану залізна данина – зброя.
115. Есирейські нурти – очевидно, Еритрейські. Еритрей – Чорне море.
116. Нерон Клавдій Тіберій – римський імператор у 37 – 68 рр.
117. Агезил /Агесілай/ – йдеться, очевидно, про Агіселея II /бл. 444 – бл. 360 до н. е./ – спартанський цар, одержав ряд перемог над Персією.
118. Перла калекутські – перла з гір Калікулла /середня Італія/.
119. Помона – богиня овочів.
120. Гярба /Гіарб/ – король Гетулії.
121. Адонізейський сад – трояндовий, від Адоніса, після смерті якого з його крові виросла троянда; Темпи тесальські – долина Темпле в Тесалії, поетичний образ; Єлисейський сад – рай.
122. Евгедові винниці – виноградники Вакха.
123. Гіммет – гора в Аттиці /Греція/, відома медом, прянощами. Гібла – гора в Сицилії, що славилася медом.
124. Тайгета – одна із Плеяд, дочка Атланта.
125. Фосфор – бог ранкової зорі.
126. Еутерпа – муза ліричної поезії.
127. Гінус – лошак. Тут подається як учень Марса.
128. Гараманти – народ, жив на південь від Нумідії /півн. Африка/.
129. Сарданапал – останній цар Сирії, відомий любов'ю, до розкошів. Під час облоги своєї столиці спалив себе з двором.
130. Астріарх – зоречитець.
131. Кир/Кір/ – перший цар Персії.
132. Син мужній Аммона – єгипетський бог Сонця, греки ототожнювали його із Зевсом. Син – можливо, Тантал.
133. Тапробана – теперішній Цейлон.
134. Мід /Мідас/ – цар Фригії /Мала Азія/, якого Аполлон наділив ослиними вухами. Мід перетворював на золото все, до чого торкався.
135. Юдзинери – крутії.
136. Харибда - небезпечний вир біля Сицилії, також мітична потвора, що ковтала кораблі. Сцілла – небезпечна скеля й потвора, що ковтала кораблі.
137. Тантал – син Зевса, лідійський цар, в Аїді мучився від голоду, спраги та страху, бо над ним висів камінь.
138. Пактоль – золотоносна ріка в Лідії.
139. Таг – золотоносна ріка в Іспанії. Еритр – мітичний цар Аравії та Персії.
140. Беотіуш – Беот, див. прим. 29.
141. Тавгет /тавгета/ – гори між Лаконією та Мессінією, Ляконські Тавгети – гори в Ляконії /Спарті/.
142. Дань террасіяцька – земна данина.
143. Сас. Ключ. Коршак – шляхетські герби Річі Посполитої.
144. Діярбецькі дивани – вірменські.
145. Апеллес – див. Прим. 11.
146. Аверн озеро в Італії, де Гомер начебто зійшов у підземелля. Тут росла діброва Геката і жила кумська Сибіл्ला.
147. Нурт Инду – Инд – ріка в Індонезії.
148. Гетульського Гярбу – тобто гетського короля. Див. прим. 120.
149. Ахіллес /Ахілл/ – герой Троянської війни.
150. Лемуційська зброя - з Лемна, вулканічного острова в Егейському морі, тут зваблювали мореплавців.
151. Уліс – синонім Одиссея.
152. Сирен топив Палінура – Сирени – мітичні істоти, напівжінки, напівптахи, зваблювали мореплавців. Палінур - супутник Енея. Тут палінури – керманічі кораблів.
153. Пером Дедала... до сонця злітали – тобто так, як Ікар : на крилах із пір'я, що їх виготовив Делал.
154. Хризотіти – коштовне каміння; Полікарп – македонський цар 306 – 286 рр. до н.е.
155. Мінерва – богиня Мудрості;
156. Теопомпус – богохвалець.
157. Феб знає віршотворний і Туллії невиборний – йдеться про класи поезики та риторики в Київській академії.
158. Гаррони і саквини – Гарона – головна ріка південно-західної Франції. Саквини – можливо, це сакрани – жителі Латії, центром якої був Рим.
159. Королівство лілій – Франція, йдеться про Паризький університет-Сорбону.

160. Евроти – край східних вітрів.
161. Тибр /Тібр/ – ріка в Італії, де стоїть Рим.
162. Градив із Стагіри – Марс із Македонії. Стагіра – місто, уродженцем якого був Аристотель, ідеться про нього.
163. Аристотеля поле – клас філософії в Київській академії.
164. Евгадди – можливо, це місце поселення евганів, що їх витіснили згодом венети.
165. Церес /Церея/ – богиня плодючості та землеробства.
166. Кинтія /Цинтія/ – синонім Артеміди /Діяни/ від гори Кінт на о.Делос, де вона, як вважалося, народилася.
167. З Альцідом бий ті гарпії злії – Альцід – Геракл, прообраз І. Мазепи, гарпії – богині вихору – прообраз татар.
168. Македон – Александр Македонський, Филип – його батько.
169. Амількар /Гамелкар/ - батько Ганнібала, картагенського воєначальника, що воював із Римом.
170. Ані Орментуль, ані Рейтикора – Ормен – основник м. Орменіона в Тесалії, Рейтикора – мати-діва: від Рея – мати-земля та Кора /Персефона/ – богиня плодючості й володарка небіжчиків.
171. Кіпріда – епітет Афродіти, від назви о. Кіпр, на який вона вийшла з морських вод.
172. Поліарх при Ареніді – один із правителів чи урядників при сині Ареса, яким був Жак.
173. Зибет – місто в Аравії /Сабеї/.
174. Дейфоб – син Пріама та Гекати, один із троянських героїв, разом з Парісом забив Ахілла.
175. Крез /595 – 477 до н. е./ – останній лідійський цар, славився багатством.
176. Метеллі доля – йдеться про Квінта Метелла, завойовника Македонії або іншого К. Метелла, римського вождя, завойовника Нумідії.
177. Евріянські мудроти – грецька християнська віра, від Еврусхідного або південно-східного вітру.
178. Гесперида – дочки Ночі, які охороняли Гесперидський сад. Див. прим. 106.
179. Медея – колхідянка-чарівниця, яка допомогла Язону здобути Золоте руно.
180. Меламн страшний – Мелампод – родом із Пілоса, віщун та лікар, буквально – чорноногий.
181. Тамфаг – /Фамфаг/ – гавкітливий пес.
182. Клеанта праця – Клеант /Клеанф/ – атенський філософ-строїк, жив у III ст. до н.е.
183. Стовп родійський – йдеться про Колос на о. Родос в Егейському морі – статую бога Сонця Геліоса.
184. Кліо – муза історії.
185. Вежа Птоломея – йдеться про Фароський /Александрійський/ маяк, збудований за Птоломея II /285 – 247 до н.е./.
186. Ляхесис – одна із трьох парок, богинь долі.
187. Матуселева мичка – тобто протяг життя. Матусайл – біблійний персонаж, дід Ноя, за легендою, прожив 969 років.
188. Пестанська троянда – Пест – місто на західному узбережжі Луканії /Італія/.
189. Аргус стоочний – багаатокий велетень, на прізвисько Паноптес /Усевидячий/.
190. Авзоній /Авзон/ – перший цар Італії, від нього та назвалася Авзонія.
191. Насо – римський поет Овідій Назон.
192. Прозерпіна – богиня підземного царства.
193. Лібітина – італійська богиня смерті.
194. Югурт – правитель Нумідії /111-105 до н.е./, переможений римлянами.
195. Ерітрейські перла – аравійські перла.
196. Квінтіній Цинтіній – римський консул та диктатор /458 – 439 до н.е./.
197. Лехейського ти є гнізда Орел – І. Обідовський належав до шляхти Речі Посполитої; лехейського – польського.
198. Катіліна – організатор змови у Римі, викритий Ціцероном у 63 р. до н.е.
199. Юлій Гай Цезар /100 – 44 до н.е./ – римський державний діяч, полководець, установив одноосібну владу.
200. Клеопатра – єгипетська цариця; Антоній – римський тріумвір /83 – 30 рр. до н.е. /– мали між собою любовні стосунки.
201. Петро – це московський цар Петро; Іван - Мазепа.
202. Фідій – атенський скульптор часу Перикла /V ст. до н.е./.
203. Андромеда – дочка Кефея та Кассіопей, була прикута до скелі, її звільнив Персей і одружився з нею. По смерті перетворилась у сузір'я.
204. Персей – мітичний давньогрецький герой, убив горгону Медузу.
205. Нім – слово неясне, можливо йдеться про німб: буря, нещастя.
206. Галіони – жителі Галатії, історичної області в Малій Азії.
207. Аквіло – бог північного вітру.
208. Геспер – божество вечірньої зорі; Пріама син Езакій – троянець, син царя Трої Пріама.
209. Етнейські запали – йдеться про вулкан Етну в Сицилії.
210. Монгібель – інша назва Етни.

211. Кірка /Цирцея/ – чаклунка з о. Ея.
212. Лукул Луцій Ліциній /106 – 56 до н. е./ – римський полководець, відзначивсь у війні проти Мітрідата.
213. Фалерн – вино з Фалернської області в Італії.
214. Аліканти /Алаканти/ – вина.
215. Атропа – одна із парок, богинь долі.
216. Харонові лоді – човен, яким перевізник Харон перевозив через Лету мертвих.
217. Мاستицьке вино, що вироблялося в Кампанії /Італія/.
218. Пандіон – мітичний атенський цар, Пандіона – синонім Атеп. Філомеллі – стала жертвою насилля від чоловіка рідної сестри Прокни.
219. Терей – син Ареса, сина Зевса та німфи.
220. Ітин /Ітис/ – син Терeya та дочки Пандіона Прокни, забитий матір'ю.
221. Хіна – Китай.
222. Амфійон – син Зевса, цар Теби /Фів/, видатний музикант.
223. Мури тебанські – мури міста Теби.
224. Лютніст трацький – музикант із Тракії.
225. Тифіс – син Геї й Тартара, вогнедишний велетень, уособлення вогняних руйнівних сил.
- Геліон – синонім Аполлона.
226. Горгона – тобто Медуза, зображалася крилатою з великою головою та зміями замість волосся.
227. Тизіфона – одна із трьох фурій, богиня помсти.
228. Талія – муза комедії і пастуших пісень.

